AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

14 EYLÜL 1963
FİATI: 1 LİRA

Türkiye Ortak Pazara

Şiddetli Baş Ağrılarını

OPON

teskin eder

OPON baş, diş, adale, sinir ağrılarına karşı faydalıdır
OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
OPON günde 6 tablete kadar alınabilir

Sayı: 481 Cilt: XXVIII Yıl : 10

Sahibi

Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü

Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Atilla Bartınlıoğlu Güneri Cıvaoğlu. Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmî: Jale Candan. Tüli Sezgin, Bibin Anten Hüseyin Korkmazgil Sinema : T. Kakınç

Resim

Ali Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf

Sungur Taylaner

Klişe

Özdoğan Klişe Atölyesi

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak No 15/2

Tel: 11 89 92

İdare

Rüzgarlı Sokak No: 15/1

Tel: 10 61 96

ABONE ŞARTLARı

3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira

6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira

1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan Şartları

Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer

Milli eğitim Basımevi

Basıldığı tarih

13. 9. 1963

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bir kaç haftadır önemi! hadiseler Perşembe günleri cereyan ediyor. Perşembe günleri AKİS'in baskı günüdür. Mamak Mahkemesi kararlan Perşembe günü öğleden sonra verdi, bu defa Ortak Pazarla ortaklık andlaşması Perşembe günü sabahleyin imzalandı. Tabii her iki hadisenin cereyanı sırasında bir AKİS muhabiri hazırdı. Muhabir herkesten önce davranarak dışarıya **koştu**, vasıtaya atlayarak matbaaya geldi, yazısını verdi ve Cuma sabahı, tıpkı gündelik gazetelerde olduğu gibi fakat onlardan bambaşka bir açı içinde AKİS okuyucuları hadisenin hikâyesini mecmualarında okumak fırsatını buldular.

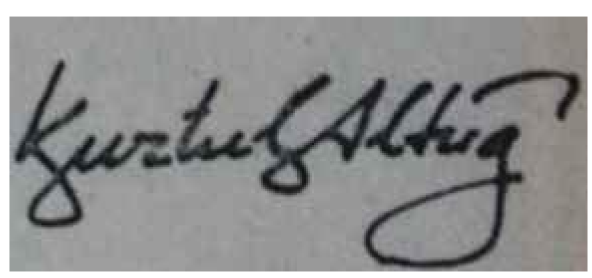
Hadiselerin süratine uymak bakımından okuyucularımızın bizden bir şikâyetleri bulunmamak gerekir. Türkiyenin önemli her hadisesinde AKİS ilk haftalık dergi olarak hikâyenin bütün tafsilâtını vermiş ve kapışılmışlar *27* Mayıstan, 22 Şubattan ve 21 Mayıstan sonraki AKİS sayıları sadece koleksiyonlarda değil, tarihe meraklı kimselerin arşivlerinde de en esaslı vesikalardan biri olarak dalına muhafaza edilecektir. Zaten, bir okuyucumuzun dediği gibi *"Son* on yılın en can alıcı tarihi, AKİS koleksiyonudur". Bir gün bu koleksiyon gözden geçirildiğinde, bütün iniş ve çıkışlarıyla bu tarih gözlerin önüne serilecektir.

Fakat okuyucularımızın bizden, aşağı yukarı on yıldır devam eden şikâyetlerinin bulunduğunu da bilmiyor değiliz. Baskımızın bir türlü düzeltmemesi sadece okuyucularımızın değil, bizim de büyük derdimizdir. Klişelerde çok zaman yüzlerin seçilemediği bile vakidir. Maalesef Ankarada bundan daha temiz bir mecmua çıkarmak, kâğıdından klişesine ve baskısına bütün faktörleri bir arada düzgün olarak toplamak mümkün olmuyor. Tabii maliyet hesaplarının da bunda bir rol oynadığı muhakkaktır.

Buna rağmen şimdi, o derdi izale etmek için hepimiz kafa patlatmakla meşgulüz ve bir çare aramaktayız. Bugünkü Basın hayatında temiz basla İle süratli sevkiyatın münderecatın bile üstünde önem kazandığı bir gerçektir. Bunun haftalık dergiler için de hiç varit bulunmadığım iddia etmek doğru delildir. Belki münderecat önemini o nisbette kaybetmemiştir. Ama AKİS idarecilerinin bugün için hedefi, cazip münderecatı temiz zarf içinde okuyucularına sunmaktır.

Şimdilik söyleyeceğimiz, çalışmakta olduğumuzdur. Netice Ekim ayı sonlarında alınacaktır. Zaten Basın için "mevsim", Üniversitelerin açılış tarihi olan 1 Kasımdır,

Saygılarımızla

içindekiler

Günlerin Getirdiği 4

Yurtta Olup Bitenler 6

Haftanın İçinden 7

Dünyada Olup Bitenler 19

Denizcilik 21

Tüliden Haberler 23

Sosyal Hayat 25

Tiyatro 27

Sinema 29

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Louis Armstrong
Gazeteciler atladı

Sürpriz - Hafta içinde birgün, dünyaca meşhur Louis Armstrong bütün Türkiye basınını bir güzel atlattı. O gün PAA hava yollarına ait bir uçak Esenboğada piste konduğunda şirketin sevimli bir hostesi evvelâ yolcu manifestosunu tetkik etti, sonra memnun memnun gülümseyerek uçağa doğru yürüdü. Yeşil gözlü, sevimli türk hostes uçağa girdikten sonra arka koltuklardan birinde oturan kapkara, ama çok sevimli bir adama yaklaştı ve ingilizce olarak:

"— Mr. Armstrong, sizden bir ricada bulunabilir miyim?" diye sordu.

Dünyanın çok yakından tanıdığı Armstrong alışık bir şekilde gençkızı süzdü, sonra cebindeki kaleme davrandı. **PAA**'nın sevimli hostesini kendisinden imza isteyen bir hayranı zannetmişti. Fakat hostes:

"— Hayır Mr. Armstrong, imza değil, pasaportlarınızı rica ediyorum. Vize muamelelerinizi biz ikmal edeceğiz" dedi.

Armstrong kalın ve kısık sesiyle şen bir kahkaha koyverdi ve sonra arkadaşlarına dönerek pasaportlarını vermelerini söyledi. Lüks mevkiin ön tarafında ise bir başka meşhur cazcı bulunmaktaydı: Duke Ellington.

Armstrong ve 12 kişilik ekibi o gün uçaktan inerek şehri gezmeğe gittiler. Başkent sokaklarında ellerini kollarını sallaya sallaya dolaştılar. Gençlik Parkını gördüler, sonra kendilerine ayrılan otellerindeki odalarına çekilerek dinlendiler. Ertesi sabah ise KLM'in bir uçağı ile Şama hareket ettiler. Şimdi PAA'nın sevimli hostesi için İçin gülmekte ve yakınlarına şöyle demektedir:

"- Mr. Armstrong Ankaralı gazetecileri bir atlattı. ki, sormayın!..."

Dış Yardım — Hazine Genel Müdürü Zeki Toker, masanın üzerindeki Shafers marka dolmakalemi muhafazasından çıkararak, Maliye Bakam Ferit Melene uzattı ve:

Bu kalem Mr. Barnes'in hediyesidir. Anlaşmayı bununla İmzalayalım" dedi.

Önce Ferit Melen, daha sonra da ABD Maslahatgüzarı Robert G. Barnes aynı kalemle önlerindeki kâğıtları imzaladılar.

Olay, haftanın ortalarında Çarşamba günü, Maliye Bakanlığının ikinci katındaki geniş toplantı salonunda geçti. O gün saat 12'de ABD ve Türk Hükümeti arasında 35 milyon dolarlık bir anlaşma imzalanacaktı. Saat tam 11,57 de Maliye Bakanı Ferit Melen ve ABD Maslahatgüzarı Robert G. Barnes yanlarında Hazine Genel Müdürü Zeki Toker ve AID Başkanı Van Dycker olduğu halde salona girdiler. Geniş toplantı masasının ortasında yer alan grup bir süre fotoğrafçıların yeteri kadar resim çekmelerini bekledikten sonra, ilk sözü Ferit Melen aldı. Melen konuşmasında :

"— Şu anda Türk—Amerikan dostluk ve işbirliğinin yeni bir tezahürüne şahit olmaktayız. Şimdi imzalayacağımız anlaşmayla ABD memleketimize 35 milyon dolarlık bir kredi yardımı yapmaktadır. İstikrar içinde kalkınma azim ve gayretlerimize büyük dostumuz ve müttefikimiz amerikan milletinin ve onun hükümetinin güven ve yakın alâkasının bir ifadesi bulunan bu anlaşmanın Beş Yıllık Kalkınma Plânının daha emniyet ve süratle gerçekleşmesinde büyük çapta yardımcı olacağı şüphesizdir. Bu imkânı bize bahşetmiş bulunan ABD Hükümetine, Mr. Barnes'in şahsında, Hükümetim adına teşekkürlerimi bildirmekle bahtiyarım" dedi.

Meleni müteakip Mr. Barnes'in yaptığı kısa konuşmadan sonra toplantı, limonatalar içilirken, bir sohbet havası içinde devam etti. Bu arada Melen ve Barnes'in bulunduğu gruptan sık sık neşeli kahkahalar yükseliyordu. Zeki Tokerin tercümanlık yaptığı bu sohbette nelerin konuşulduğu merak edilirken, Tokerin sesi bir aralık fazlaca yükseliverdi. Toker, Barnes'in sözlerini türkçeye çevirerek:

"— Zaten hiç bir memleketin halkı vergilerin arttırılmasını istemez. Ama ne yapalım, mecbur kalıyoruz" demişti.

Melen neşeli bir kahkaha daha savurdu ve Barnes'in sözlerini başıyla tasdik etti. Memleketler ayrı olsa da dertler müşterekti.

Çarşamba günü imzalanan bu kredi anlaşmasına göre 35 milyon dolarlık kredi 40 yıl vade ve yüzde 0,75 faizle verilecek, ilk 10 yıl herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Tayinler — Oldu, olacak, oluyor derken Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile ilgili dış tayinler nihayet tahakkuk etti. Gerekli kararname imzalanarak haftanın başlarında Resmi Gazetede ilân edildi. Böylece, huzursuzluk içinde hop oturup hop kalkan Basın Müşaviri, Tanıtma Bürosu müdür adayları nihayet rahat nefes alabildiler.

Resmi Gazetede adlarını okuyanların ilk işleri uçak biletlerini ayırtmak ve sonra da eş—dost ziyaretlerine başlamak oldu.

Nejat Sönmez Londra Basın Müşavirliğine, Altemur Kılıç Bonn Basın Müşavirliğine, Erdoğan Ulus Washington Basın Müşavirliğine, Yusuf Mardin Londra Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne, Nail Mutlugil Brüksel Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne, Zeyyat Gören Stockholm Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne, Aziz Özbay Cidde Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne, Hande Sürmelioğlu Londra Basın Müşavirliği Basın Ataşeliğine, Can Evcan Münih Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne, Sadun Altuna Viyana Tanıtma Bürosu Müdürlüğüne atandılar.

Spor — Haftanın ortasında Çarşamba günü saat 20.30'da Ankaranın en işlek yerlerinden biri olan Ulus meydanında bir grup genç şöyle haykırıyordu:

"— Ya ya ya, şa şa şa, Galatasaray Galatasaray çok yaşa!"

Gençler bir zaferi kutluyorlardı. Nitekim, ertesi günkü gazetelerin arka sayfaları bu zaferin haberleriyle doluydu. Milliyette bu başlık şöyleydi: "Galatasaray, Ferençvaroşu ezdi: 4-0"

Zafer cidden mühimdi. Macaristanın en ünlü takımı olan iddialı Ferençvaroşun bu beklenilmeyen mağlûbiyeti türkleri çılgınca sevindirirken, Macaristanda büyük bir hüzün hüküm sürmekteydi. Maçın 2 golü türk futbolunun gol- makinesi Metin, diğer iki golü ise Bahri ve Tarık tarafından atılmıştı.

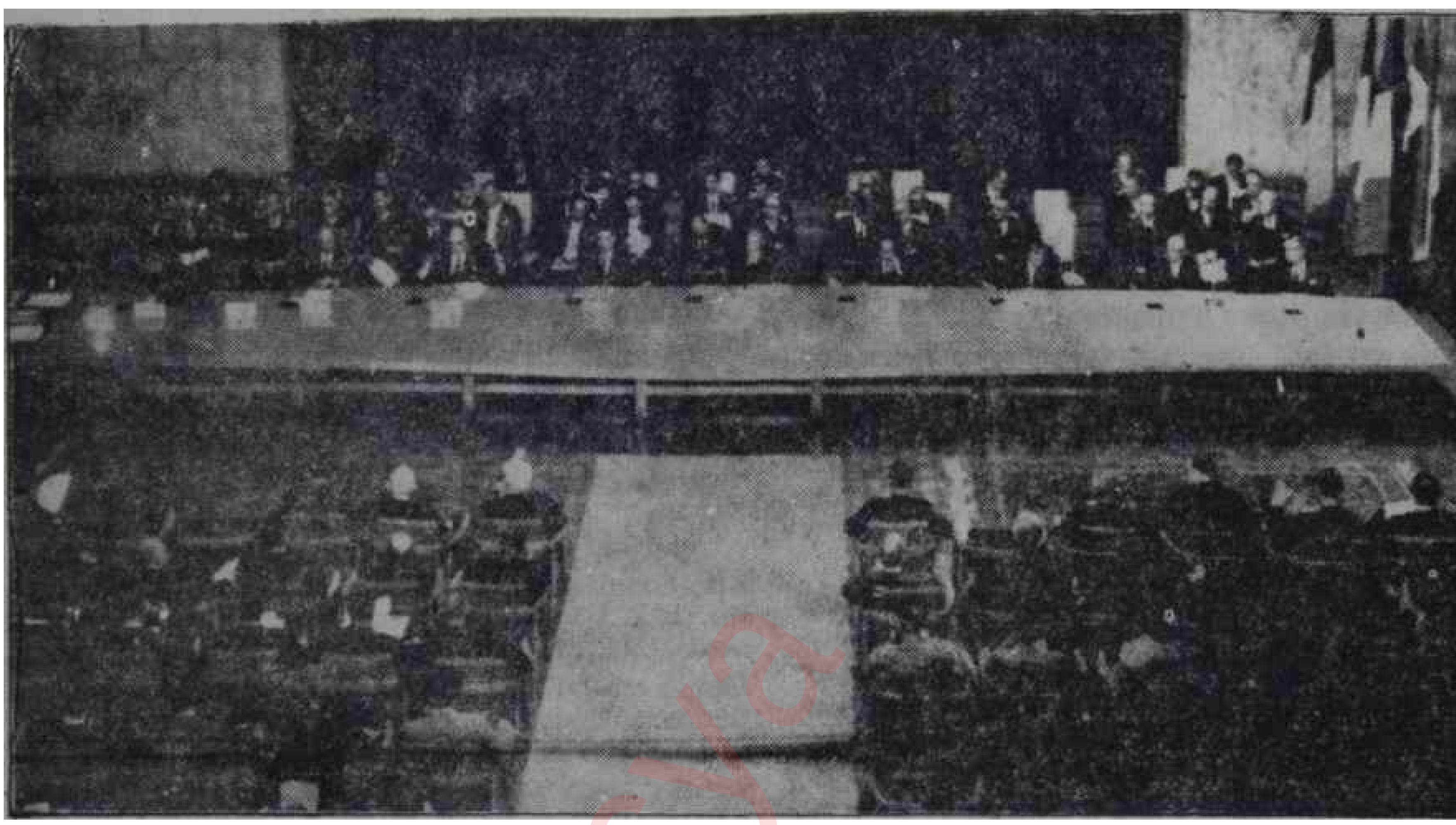
Ankaradaki zafer heyecanı sadece spordaki başarıdan dolayı değildi. Zira ertesi sabah, Türkiyenin Ortak Pazara giriş anlaşması imza edildi. Bir siyasi, bir sportif zaferin ayni günlere tesadüf etmesi, "Ya ya ya, şa şa şa" ların anlamını iki kat artırıyordu.

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 14 Eylül 1963 Sayı: 481 Cilt : XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Ortak Pazarla ilgili anlaşma imzalanıyor

Türkiyenin ilerlemesi yolunda bir kilometre taşı daha

Millet

Zincirin iki halkası

Ortak Pazara giriş mukavelemizin, zengin ortaklarımızla imzalandığı bu hafta bir siyasi maceranın da ilk hesabı tamamlanmış bulunuyor. Mamaktaki mahkemeden sonra Harp Okulundaki mahkeme de hükümleri tefhim etmiştir.

İki hadisenin birbiriyle alâkasını sezmemek mümkün değildir. 27 Mayıstan beri üç defa türk milleti, ordusu ve gençliği ve bütün sağlam kuvvetleriyle birlikte demokratik nizam içinde yaşamak azmini teyit etmiştir. Hem de bir ateş çemberinden geçerek. 27 Mayısta Menderes, 22 Şubatta ve 21 Mayısta o üçbuçuk sergüzeştçi türk milletinin bu asil iradesinin karşısında yenilenmesini perişan olmuşlar, kahredilmişlerdir. Memleketin sağlam kuvvetlerinin, aynı denemeyi tekrarlayacak hayal sahiplerini aynı akıbete uğratmak kararı bugün artık herkes tarafından bilinmektedir. Ortak Pazar Türkiyeyi kendi saflarına, buna güvenerek almaktadır. Bu güveni boşa çıkartmamak, türk milletinin bir açık rejim içinde yaşamaya layık ve muktedir bulunduğunu ispat etmek şimdi bir defa daha hepimizin boynumuzun borcu olmaktadır.

İki mahkemenin iki kararı, Türkiyede çöl kanunlarının hüküm sürmediğinin ve Türkiyenin bir hukuk devleti olduğunun da delilini teşkil etmiştir. Bu, bilhassa iktisadî sahadaki ortaklıklar için bir esaslı şart, varlıklı kimselerin aradıkları garantidir. Türkiyede hakimler vardır. Bu hakimler, bir İsyan hadisesinde dahi serinkanlılıkla ve adaletin bütün kaidelerine riayet ederek hüküm verirler. Türkiyeyle iktisadi ve ticari münasebetler bu esasların ışığında cereyan ettirilir. Ortak Pazara girmek suretiyle yüklendiğimiz vecibeleri yerine getireceğimizden emin olunması bu Pazarın kapılarının bize açılmasında büyük rol oynamıştır,

Avrupalı, avrupalı gibi düşünmeyeni kendi camiası içine almaktan hoşlanmaz. Türkiye, bilhassa demokratik sisteme geçmesinden bu yana Avrupalılar tarafından benimsenmiştir. Atatürk Devrimleri batılılaşmama birinci kısmım teşkil etmiştir. Şekil bakımından batılılaşmadan hayat tarzı itibariyle batılılaşmaya imkân bulunmadığı herkesin bildiği bir gerçektir. Batılı hayat tam işe Demokrasidir ve bugün Batı ile Doğuyu ayıran en esaslı kriter budur. Hatta bundan ibaret denilse yeridir.

Bol bir mahsulün idrak edildiği, iş hayatında bir yıl önceye nisbetle yüzde 25 civarında bir gelişmenin görüldüğü ve bir yıl içinde 60 bin buz dolabının satıldığı Türkiyede Ortak Pazara giriş bir devreyi açarken 20-21 Mayıs gecesi macerasının tasfiyesi bir

HAFTANIN İÇİNDEN

2 Numara Buhranı

Metin TOKER

Türkiyenin gelmiş geçmiş bütün hükümetleri için bir "Büyük Başarı" sayılabilecek bir hadise bugün, bugünkü hükümet tarafından, hem de şartların ve bilhassa devralınan kirli mirasın yarattığı güçlüklere rağmen gerçekleştirilmiş bulunuyor. Bu çeşit başarılar Türkiyeyi, toplum olarak milletler ailesinde bir başka platforma çıkaran hadiselerdir, 1950'den önce Avrupa Konseyine girmemiz, 1950'den sonra Atlantik Paktına katılmamız gibi Ortak Pazara üye bir Türkiye, kendisine yeni ve mutlu ufuklar açılmış bir Türkiyedir. Bu Türkiyeyi mutlaka bir strüktür derişikliğine götürecektir. Ortak Pazara tiye olmanın ifade ettiği mana önümüzdeki yıllarda herkes tarafından çok daha iyi anlaşılacaktır. Her halde, bu hafta imzalanan ortaklık andlaşması memleketlerin tarihindeki ender dönüm noktalarından biridir.

Bunun için güzel bir tören hazırlanmıştır. Düşünmek lazımdır ki Avrupanın, hele iktisaden en güçlü altı memleketinin Dışişleri Bakanı, bütün işlerini bir kenara bırakarak, yanlarında geniş heyetler olduğu halde andlaşmayı imzalamak üzere Türkiyeye gelmişlerdir. Bu, memleketimize karşı gösterilen alakanın, edilen itibarın ve beslenilen güvenle sevginin bir ifadesidir, Andlaşma, bu çeşit başka hadiselerde olduğu gibi Brükselde imzalanabilir veya Türkiyeye daha küçük seviyede temsilciler gönderilebilirdi. Hayır! Bizzat Dışişleri Bakanları kalkıp yeni ortağın başkentine koşmuşlardır. Ortaklığın gerçekleşmesinde Feyzioğlunun idaresindeki ekip ne kadar büyük bir hizmet yapmışsa, törenin tertibinde de şahsen Erkin ve onun teşkilatı o derece başarı göstermiştir.

Bir tarihi hadise ve memleketin üstünde bir baştan ötekine estirilecek mutlu havanın bütün malzemesi! ikisi de, "Umumi efkârla münasebçi" diye bir mefhumun mevcudiyetinden dahi haberdar olmayan ve bu yüzden, memleketin bünyesinde değiştirme, sağlamlaştırma istikametinde şimdiye kadar hakikaten görülmeyen, adeta inanılmayacak tasarruflarda bulunduğu halde hakettiği puvanları alamayan "İnönü Hükümeti"nin elinde berbat olmuştur. Bu sahada kırk paralık aklı olan bir Hükümet günlerle önceden hadiseyi, önemini, manasını millete duyurur, misafirlerin geldiği gün geldikleri şehirleri bayrağımızla ve bayraklarıyla süsler, tören gününü bir defaya mahsus olmak üzere bayram, yani resmî tatil ilan eder, her şeyi bir şenlik havası içinde tertiplerdi. Radyo bu havayı memleketin dört bir tarafına ulaştırırdı. Bunların sadece bir kısmı, o da ancak Başbakanın emriyle bir gece geç vakit, akıl edilip yapılabildi.

Ama, bu akıl nerede? Türkiyenin gelmiş geçmiş bütün hükümetleri içinde "Umumi efkârla münasebet" bahsinde İnönü Hükümeti kadar beceriksiz, başarısız, cahil ve anlayışsız bir hükümet ne gelmiştir, ne de kolay kolay gelecektir. Bu hükümet, bir nimet olan bol mahsulün bile sadece, getirmesi tabii güçlüklerinin umumi efkârca bilinmesi, buna mukabil bunun mutluluk yönünden manasını kimsenin anlatmaması gibi bir doruma bön bön seyirci kalmaktadır. Bunu Peron'dan Kennedy'ye ve General de Gaulle'den Krutçefe bir devlet İdare etmiş veya etmekte olan kime anlatsanız adamın hayretten ağzı bir karış açık kalır,

Sezarın hakkını Sezara Vermek lâzımdır. Bundan dolayı kabahatli bulunamayacak bir tek İnsan varsa, o da Hükümetin Başkanıdır, İsmet Paşa çok konuda memleketin ilerisindedir. Ama seksen yaşın verdiği, bir takım âdetler, alışkanlıklar, inanışlar, telakkiler, kısacası insanın tabiatım meydana getiren unsurlar İsmet Paşayı başka konularda devrin gerisinde bırakmaktadır, "Umumi efkârla münasebet" bu konulardan biridir. Siz İsmet Paşaya bu açık rejimin, demokratik sistemin, batılı hayat tarzının da bir mistiği olması lüzumunu, bu mistik yaratılamadığı içindir ki iyi niyetli geniş kütlelerin cennette yer satan, pırıl pırıl gençlerin ise herkese dünya nimetini bol keseden dağıtan ikiz demagoglar elinde kıvrandığım anlatamazsanız. Ne kadar söyleseniz, ne kadar delil, misal getirseniz anlatamazsınız. "Doğru, haklısın" der, ama bunun gereğini yapmaz, yapamaz, elinden gelmez. Nihayet kendi icraatı olan bir iyi, mütbet tasarrufun duyurulmasını seksen yaşındaki İsmet Paşa bir fuzuli gayret, övünme, tafra sayar. Bunun, modern devlet anlayışında başlıca hükümet fonksiyonlarından bini olduğunu görmez. Demokratik rejimi Türkiyede tehdit eden en büyük tehlike, bir mistiğin yaratılmaması olduğu halde.. Ama, realite budur ve insanlardan, veremeyecekleri şeyi istememek lazımdır.

Zaten, doğrusu istenilirse bu, Hükümet Başkanının, yani 1 Numaranın işi de değildir. Bu organizasyonu, elindeki geniş yetkiler ve Bakanların üstündeki kudretiyle bir Başbakan Yardımcısı, bir 2 Numara yapmakla mükelleftir. O "Umumi efkârla münasebet"i düşünecek, planlayacak, malzemesini sağlayacak, bunları en ustalıklı şekilde tatbik mevkiine koyacaktır. Menderesin propaganda usulleriyle bu, "Umumi efkârla münasebet"i birbirine karıştırmamak lazımdır. Birincisi, hele son yıllarda, bir şahsı putlaştırmak ve aslı olmayan şeyleri doğruymuş gibi "yutturmak" sanatından İbaret kalmıştır, "Umumi efkârla münasebet" bir yapıp, hatta hiç yapmayıp yüz söylemek değildir. "Umumi efkârla münasebet" yapılan onu, millete on olarak duyurmaktır. On yapıp hiç bir şey yapılmıyormuş, hatta her şey kötüye gidiyormuş havasım estirtmek bizim bugünkü hükümetin şanını teşkil etmektedir.

Nerede o 2 Numara? "Hükümet muvaffak oldu" diyecekler, "İşler iyiye gidiyor" diyecekler, "Aferin şu İsmet Paşaya" diyecekler, "Hükümet dediğin böyle olur, adamlar palavra atmıyorlar" diyecekler diye ödü patlayan Ekrem Alican mı eline pembe boyalı fırçayı alıp memleketin önüne gerçeğin manzarasını çizecek? O Alican ki hâlâ, geçmişin hasretini duyanların, "o günler" i arayanların, "Gördünüz mü, bir şey beceremediler" diyebilmek aşkıyla yananların oylarım kendi siyasi sebeb-i hikmeti sanacak kadar hatalı yoldadır.

Yoksa, frenklerin tabiriyle, ağaçların yüzünden ormanı görmez hale gelmiş bulunan Turhan Feyzioğlu mu? Onun günahı herkesten büyüktür. Zira yapılmasını gerekil bulduğu ve yapabilmenin bütün imkânlarına sahip olduğu bu işi yapmamaktadır.Yapmamak suretiyle de sadece Hükümeti değil, kendi partisini de bir avantajdan mahrum bırakmaktadır.

Ümid bir Hasan Dinçerde kalıyor. Ama inisyatifi ele almak, ortaya çıkmak cesaretini gösterebilecek mi?

Eğer Ortak Pazar konusunun o kısmında kaçırılan fırsat, bu noktanın üzerine eğilinmesini sağlarsa, rejime inananlar bahtiyar olacaklardır.

devreyi kapamaktadır. Bu hana çok kimse, Mamak Mahkemesi Başkanının hükümlerin tefhiminden sonra eylediği temenniyi can-ı gönülden tekrarlamaktadır : "20-21 Mayıs şehitlerinin ruhu şad olsun ve memleketimize, milletimize geçmiş olsun".

Ortak Pazar

Mutlu bir gün

(Kapaktaki tören)

T.B.M.M. nin Şeref Salonunda özel olarak hazırlanmış koltuklardan birinde oturmakta olan Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican usulca yerinden kaltkı ve sessiz adımlarla Başbakan İsmet İnönünün yanına geldi ve:

Hayırlı olsun, Paşam" dedi.

Başbakan İnönü son derece mütebessim bir çehre ile Alicana baktı, sonra ağır, fakat dinç bir tonla:

"— Teşekkür ederim. İnşaallah Hayırlı olur" dedi.

Flâşlar parladı.

Olay, haftanın ikinci yarısında, Perşembe günü cereyan etti.

Türkiyenin Ortak Pazara girişiyle ilgili imza merasimi icra edilmiş ve salona sevinçli bir hava hakim olmuşta

Merasim, ilân edilen saatte -11.45' de - büyük bir intizam içinde başladı. Şeref Salonunun kapıdan girince tam karşıya isabet eden kısmına uzunca bir masa konulmuştu. Masanın arkasına mavi atlastan bir perde asılmıştı. Zaten Şeref Salonu o gün mavilere bürünmüştü. Masanın tam karşısına ise koltuklar dizilmişti. Saat 12ye 10 kala Başbakan İsmet İnönü salona geldi ve yerine oturdu. Salonda misafirlerin karşılanışı ile Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu meşgul oluyordu.

Uzunca masanın en basında Türk Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin oturmaktaydı. Arkasında, Türk delegasyonunu temsilen Hasan Işık, Ramuran Gürün ve Tevfik Saraçoğlu bulunmaktaydı. Diğer üye devletlerin temsilcileri de sıra ile yerlerini almışlardı ; Türkiye Dışişleri Bakanının hemen yanında Hollanda delegasyonu bulunuyordu Delegasyon başkanı bulunan M.A.H Luns ise masanın diğer uçundaydı. Zira M.A.H. Luns aynı zamanda Ortak Pazar Başkanıdır. Sonra Belçika Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Paul Henri Spaak gelmekteydi. Onun yanında, Almanya Dışişleri Bakanı Gerhard Schroeder ve sıra ile Fransa Dışişleri Bakanı Couve De Murville, İtalya Hazine Bakanı Emilio Colombo, Lüksemburg

Kâmuran Gürün

"Teknik Sekreter"

Dışişleri akanı Eugene Schause yer almışlardı.

Merasim, Türk Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkinin fransızca olarak iradettiği nutukla başladı. Onu takiben üye devletlerin temsilcileri birer konuşma yaptılar. Sıra imza merasimine gelmişti. Bir sumen içinde getirilen anlaşma metni Uç nüsha olarak üye devlet temsilcileri tarafından imzalandı. İmza töreninden sonra Ortak Pazar Başkam Luns bir basın toplantısı yaptı.

Maziye bakış

Türkiye Ortak Pazara girmek için müracaatını, resmen 31 Temmuz 1959 tarihinde yaptı. Daha o sıralarda Türkiyenin bu topluluğa girmesi, bir zaruret olarak ortaya çıkmış bulunuyordu.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşının sonundan itibaren batı blokunun bir üyesi olmuştur. Bunu takiben ve ade ta bu sıfatla, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere Avrupa Konseyi, NATO, CENTO, OECD, IBRD, IMF, OATT gibi topluluklara katılmış, faal olarak görev görmüştür. Ortak Pazar kurulunca bunun ifade ettiği manayı o devrin hükümeti de görmüştür. Ortak Pazar, bir Avrupanın kuruluşunda ilk adım rolünü benimsemiş ve iktisadî entegrasyonu siyasi entegrasyonun takip edeceğinden pek az kimse şüphe etmiştir. Türkiye, topluluğa, topluluk henüz iktisadî entegrasyon faslındayken katılmayı arzulamıştır.

Tevfik Saraçoğlu

"Arabama taş koydum"

Bunun dışında, Türkiyenin böyle bir ortaklığa katılması teknik meseleler yönünden de zarar rol almıştır. Zira, Ortak Pazarın esasım t eşkil eden Roma Andlaşmasıyla Altılar dışında kalan memleketlerden bilhassa ziraî ve ham madde ihracatçısı olanların, ihracatları üzerinde bazı menfi tesirler yaratılmak istenildiği ve bu memleketlerin büyük zararlara uğrayacağı hemen anlaşılmıştır. Türkiyenin son yıllarda bu sahadaki ihracatının anlaşmayı imzalayan Aitı memleket gözönünde tutulduğu takdirde son derece kritik olduğu aşikârdır. Zira Türkiye, ihracatının % 89 unu batı memleketlerine yapmakta, bu ihracatın da % 39 u Roma Andlaşmasına dahil altı devlete yönelmektedir. Hal böyle dunca bir ham madde ve ziraat memleketi olan Türkiyenin Ortak Pazar Devletleri arasına katılması zaruret haline gelmektedir.

Türkiyeyi bu ortaklığa iten başka avantajlar da mevcuttur. Ecnebi sermaye celbi bakımından Türkiyenin Ortak Pazarda bulunması memleketi daha cazip bir yatırım sahası yapmaktadır.

Pazarlık başlıyor

Roma Andlaşmasına göre Ortak Pazara yeni alınacak üyeler için açık iki kapı bulunmaktadır. Bunların biri 237. Madde, diğeri 238. Maddedir. 237. Madde, durumları bütün hak ve vecibeleriyle Altılara eşit olacak memleketler içindir. Buna mukabil 238. Madde bazı yumuşatmalar ihtiva etmekte ve zayıf müstakbel üyelere mehil tanımaktadır.

Türkiye, tıpkı Yunanistan gibi ortaklık talebini 238. Maddeye göre yaptı. Fakat o tarihteki Türkiye borçlarını ödeyemeyen, hatta hususi alacaklılarının transferini yapamayan ve uçan kuşa karşı mahcup bir memleket batinde olduğu için bu talep hiç bir sıcak alaka görmedi. Nitekim. Yunanistanın bize nazaran Ortak Pazara daha önce kabul edilmesinin sebebi budur. Ortaklar uzun süre tatlı söz ve

platonik vaadlerle Türkiyenin halinin ne olacağını araştırmayı tercih ettiler.

Türk heyeti ilk defa müzakere masasına Semih Günverin başkanlığında Brükselde oturdu. 28—30 Eylül 1959 yılında yapılan ve kısa süren müzakere sadece tarafların birbirine elense çekmesiyle sonuçlandı. Bu müzakerede Türk heyetinin tezi Gümrük Birliğine varmak amacını güdüyordu. Bu birlik Türkiyenin ekonomik durumu gözönüne alınarak 22—25 yılda tahakkuk edecekti. Bu müddet 10 yıllık bir hazırlık devresi, 12—15 yıllık da bir intikal devresine bölünecekti. Türkiye o sıralarda Ortak Pazara müracaat eden Yunanistanla aşağı yukarı aynı şartları te-

Turhan Feyzioğlu
***Ne** atılır, **ne** satılır*

tiyor ve biraz da bol keseden atıyordu.

Karşı tarafı bu bir parça işgillendirdi. Türkiyenin ekonomik durumu dolayısıyla pek çok vecibeyi yerine getirmesi imkânsız görüldüğünden ilk müzakerelerde komisyon bazı noktalarda karşımıza çıktı. Gerçi Roma Andlaçmasında derpiş edilen müddetin üze rine bir müddet konularak gümrük birliğine gidilmesi makul görüldü. Ancak bunun iki kısımda mütalaası uygun değildi. Zira Türkiye, şartları bakımından 10 yıllık hazırlık devresinde vecibeler yükleneceğinden, Ortak Pazarın icaplarına hazırlanmak imkânlarım bulamıyacaktı. Ayrıca bu şartlarla yapılacak bir Gümrük Birliğinin GATT'dan geçirilmesi imkânsız görülüyordu.

İkinci müzakere gene Günverin başkanlığındaki heyetimiz marifetiyle Brükselde yapıldı. Türkiye müzakereler arasındaki süre zarfında memleketimizin ekonomik durumu hakkında bir rapor hazırlamıştı. Bu raporla müzakere masasına oturuldu. 2—**4** Aralık 1959 tarihinde yapılan müzakerelerde kesin bir sonuca gene ulaşılamadı.

Altılar adına konuşan Komisyon bu defa biraz daha sertti. Türkiye 10 yılda Altılardan Ortak Pazar camiasında tatbik edilen rejimin Türk ihraç mallarına tatbikini istemekle hukuki muvazeneyi bozuyordu. Türkiye gümrük vergilerini Roma Andlaşmasında belirtilen 12 yıllık ritm dahilinde kaldırmayı kabul etmeliydi.

Türk heyeti bu teklif karşısında ellerini bağlayıp durmadı. Durumu anlattı ve Türkiyenin ekonomisinin böyle bir yükü kaldıramayacağını açıkladı. Bunun üzerine 12 yıllık sürenin daha uzun tutulması prensip olarak kabul edildi ve Komisyon meseleyi Ortak Pazar Konseyine sunacağım belirtti.

İki görüşme, Ortak Pazar camiasına katılabilmemizin gelişmesi noktasından kâfi görüldü. Gelişme toplantıları olarak adlandırılan bu müzakereler sonunda Konsey, kendisini temsil eden Komisyona 11 Mayıs 1960 tarihinde verdiği kararla ortaklığın muhtemel şekillen üzerinde görüşme yetkisini tanıdı.

Üçüncü müzakerenin 1960 Haziranında başlaması kararlaştırıldı. Ancak bu sırada 27 Mayıs ihtilali vukua geldi ve Türk Hükümeti müzakerelerin biraz geri bırakılmasını talep etti.

Anlaşmaya doğru..

Üçüncü müzakere 14 Ekim tarihinde yapıldı. Bu defa müzakere heyetimize Cihat İren başkanlık ediyordu. Türk tezi bir hayli değişiklikler ihtiva etmekteydi ve gerçeklere daha yakındı.

Ortaklığımız prensip olarak gene Gümrük Birliği presibine dayanmaktaydı. Ancak Türkiye 22 veya 23 yıl,- lık bir intikal devresinin parçalanmasında mahzur görüyordu. İntikal hafifletilmiş bir ritmle, bu süre içinde tedricen vukua gelecekti. Komisyon Türk ihraç mallarına tanınacak "tavizlerin behemehal 23 yıl içine yayılmasını talep ediyordu. İrenin bakanlığındaki Türk heyeti Hükümetten aldığı direktifle eski tezin geri alındığını ve yeni tezin taban teşkil edebileceğini belirten bir muhtıra verdi.

Ortak Pazarı temsil eden Komisyon ayrıca bazı teknik konularda da İtiraflarda bulundu. Türkiye tezinde sanayi maddelerinin gümrük tarifeleriyle ilgili bazı özellikler ileri sürmekteydi. Sanayi maddeleri iki grupa ayrılıyor, bunlardan, uzun müddet himayeye muhtaç kısımla 12 yılda gümrük resimleri peyderpey kaldırılacak kısım bir grupu teşkil ediyor, ikinci grupta ise Roma Andlaşması ritmine uydurularak gümrük resimleri 12 yılda peyderpey indirilecek kısım ile ilgili sanayi kurulduğu ve himayeye muhtaç olduğu takdirde o anda meri gümrük hadleri arttırabilecek kısım bulunuyordu.

Komisyon, bu ayırımı biraz şiddetli

Feridun Cemal Erkin
Mühürlü Süleyman

buldu. Bir defa, sanayi sektörünün kesin şekilde ayrımına tâbi tutulmasına itiraz etti. Ayrıca, sanayi kurulduğu takdirde -himaye edilmesi gerektiği konusunda Türkiyenin miktar olarak ileri sürdüğü % 24 nisbetindeki maddelerin oranının % 10 a indirilmesini istedi.

Türk heyeti birinci şıkka itiraz etmedi. İkincisi üzerinde ayak diredi. Zira bu, sanayinin kalkınmasıyla birinci derecede ilgiliydi.

Bu müzakereler 4 esas üzerinde özetlenebtllr Evvela Gümrük Birliği formülüne dayanılarak bir ortaklık kurulması babında müsait bir ortam yaratılmıştır. Sonra, Komisyon. Türk ihraç

Mahmut Şeyda —-Turhan Işıkseven
Sevinç göz yaşları

mallarına elverişli tavizler sağlıyabilecek tekliflerde bulunmuştur. Ayrıca Türkiyenin yeni gümrük tarifelerinin süratle belli olması gerekmektedir, Sonuncusu ve en önemlisi, Ortak Pazar devletleri bir kalkınma plânı yapılıncaya kadar mali yardım konusunu görüşmiyeceklerini kesin olarak belirtmişlerdir.

İşler çatallaştı..

Bu müzakerelerden sonra dördüncü defa ancak 10 Nisan 1961 yılında masaya oturulabildi. Ortak Pazar Komisyonu görüşmelerin daha evvelki lir tarihte yapılmasını kararlaştırıldığı halde, işi uzattı ve Yunanistanla müzakerelere oturulduğunu ileri sürerek Türkiyeyi atlattı. İşin burasında gerçekten ümitvar olan Hükümet bir parça tereddüde düştü. Üstelik, Yunanistana tanılan hakların Türkiyeye tanınmaması işi biraz daha güçleştiriyordu.

10 Nisan toplantısına gidilirken durum bir hayli kritikti. Altılar, kendileri adına konuşan Komisyonu yetkilerinin dışına çıkmakla suçluyorlar, Türkiye İle yapılacak müzakerelerde son derece dikkatli davranılması nasihatında bulunuyorlar ve Türkiyenin ekonomik ve siyasi durumunun dikkatle incelenmesi istiyorlardı. İş bununla bitmedi 3 Nisan 1961 tarihinde Ortak Pazar yetkilileri Brüksel Büyük **Siciliğimize** müracaat ederek "yüksek seviye" de bir toplantı yapılmasını istediler. Türk Hükümeti buna kulak asmadı ve **hiç** bir şey yokmuş **gibi** Ticaret Bakanlığı müsteşarı Mahmut Seydanın başkanlığında **bir** heyeti **Brüksele** yolcu etti. Ortak Pazar devletlerinin bu defaki konuşma zemini Türkiyenin **ortaklığının** felsefesiydi.

Şeyda ve Türk heyeti felsefeyi kısa zamanda öğrendi :

"Camia, Türkiye ile ortaklığın politik ve ekonomik yönden son derece önemli olduğunda kararlıdır. Ancak, türk tezi bir gümrük birliği esasına dayanmaktadır. Oysa Ortaklığın esası **sadece** bu değildir. Türkiye ile Ortaklığın, tarafların ekonomik gücüne uygun bir formül bulmaları şarttır. Bunun için Camla ile Türkiye arasında ortaklığı hazırlıyacak çeşitli safhalarından bir işbirliği ve yardım andlaşması yoluna gidilmelidir "

Komisyon bu görüşün ışığı altında Heyetimize üç **safhalı bir anlaşma teklifinde** bulundu. İlk safhada Altılar Türkiyeye malî. teknik ve ticari yardımlarda bulunacaklardı. Sonra, taraflar tedrici bir gümrük birliğine gideceklerdi. Türkiye bu safhada türlü vecibeler yüklenecekti. En sonra da kesin bir gümrük birliğine varılacaktı.

Türk heyeti her şeye yeniden **başladı**. Karşılarında sadece dinleyen ve not alan üyeler vardı. Müzakereler bu yönden gerçekten güç oluyordu. Zira tartışma yapılmıyor, sadece bir taraf söylüyor, karşı taraf sükûnetle dinliyordu.

Türk heyeti ihraç mallarına tanınacak gümrük indirimleri üzerinde şiddetle durdu. Mallarımızı üç kategoriye ayırmıştı. Bilhassa brinci gruptaki ***in-.*** cir, üzüm, v,s. için ısrar etti. Komisyon tekliflerimizi Konseye götürdü.

Bundan sonra uzun bir intizar devri başladı. Nisan toplantısından sonra münasebetler yeniden, ancak 1962 Mayısında başladı. Konsey tekliflerimizi prensip olarak kabul etmişti. Ama sunu 1962 Ocağına kadar sezdirmedi.

Feyzioğlu yola düştü.

1962 Mayısında Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu bu konularda yeniden temas kurmak için Brüksele gitti. Başbakan Yardımcısı Brükselde Ortak Pazar Devlet Başkanı Mr. Hallstein ile görüştü. Bu defaki Türk Bakanı çok açık konuştu ve gerçekleri belirtti. Daha sonra Ortak Pazar devletinin Dış İşleri Bakanı Mr. Rey ile yapılan temasta durum daha da açıkça anlatıldı: Türkiye Pazara dahil olmak istiyordu. Türkiyede istikrarlı bir hükümet kurulmuş, rejim oturmaya yüz tutmuş işler yoluna konulmuş, plânlı kalkınma hareketine girişilmişti. Türkiye iyi bir gelecek vaadediyordu. Bazı çekingenliklere lüzum yoktu. Türkiye bir hazırlık devresi geçirebilir, bunun akabinde Pazara kolaylıkta katılabilirdi. Şimdilik Türkiyeden bir şey istenmemen, ileride Pazarın bütün vecibelerinin yerene getirilmesi beklenmeliydi. Hiç değilse bir 5 yıllık hazırlık-bu 9 yıla kadar uzayabilirdi- devresine müsaade edilmeliydi. Ortaklık Konseyine Türkiye alınmalı. Ortak Üye olarak Pazara katılmalydı.

Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu Hükümetin görüşlerini Ortak Pazar yöneticilerine böylece açıklandıktan sonra yeni temaslar kurulması İmkânlarını aradı. Bu, fazla zor olmadı. Ortak Pazar yöneticileri bu temaslara taraftardılar. Esasen temel olarak meseleyi benimsemişlerdi. Uzamasının tek sebebi bazı ihraç maddelerimize Altılardan bazılarının itiraz etmesiydi. Meselâ fındık ihracatımız bir problem olmuştu. Buna rağmen işler iyiye gidiyordu.

Sona doğru...

Feyzioğlunun bu temaslarından sonra Türk heyeti Brüksel Büyük Elçimiz Hasan Işığın Başkanlığında masaya oturdu. 18 Haziran 1962 de başlayan ve iki gün devam eden müzakerelerde, Hasan Işıktan başka, Dışişleri Bakan-

lığı Sekreteryasını temsilen. Kâmuran Gürün, Maliye Bakanlığından Turan Işıkveren, Brüksel Büyük Elçilik Müsteşarı Tevfik Saraçoğlu, Ticartet Bakanlığından Özer Çınar, Samim Turgay, Odalar Birliğinden Mahmut Sevda, Sanayi Dairesi Başkam Sebahattin Teoman, Tarım Bakanlığından Akif Çakmak, Gümrük Bakanlığından İrfan Kızıklı, Devlet Planlama Dairesinden Mustafa Renksizbulut katıldılar.

Haziran toplantısı verimli oldu. Türk heyeti sonu gümrük birliğine varan tezini savundu. Ancak bu konu sonradan bir tarafa bırakıldı ve hangi esasıar üzerinde mutabakata varılabileceği konuşuldu. Düğüm bu toplantıda aşağı yukarı gevşedi. Ama, asıl Ekimde yapılacak toplantı için herşey adeta hazırlanmıştı. Nitekim Ekim toplantısında herşey çözüldü.

Türkiyenin ekonomisi gümrük Dirliğinin plan ve programının şimdiden yapılmasına müsait olmadığından anlaşma iki devreli olacaktır. İntikal devresinden evvel Türkiye bir hazırlık devresi geçirecektir. Bunun dışında çok önemli nokta; ortaklık anlaşmasında Türkiyeye yapılacak malî yardımın derpiş edilmesi konusu oldu. Müzakereler sonucunda bu da müsbet neticelendi. Ortak Pazar devletlerinin Türkiyeye yapacağı yardım miktarı aşağı yukarı 175 milyon dolardır. Bu miktar Yunanistana yapılandan 50 milyon dolar daha fazladır. Hazırlık devresinde Türkiyenin gelişmesinde yardımın büyük rolü olacaktır.

Bütün bunlar prensip olarak kabul edildikten sonra Türk ekibinin ciddi bir çalışma yapması gerekti. Ekip, üç kısma ayrıldı. Tevfik Saraçoğlu ve Özer Çınar Brükselde bir anlaşma projesi hazırlığına başladılar. İki kişilik bir ekip Cenevreye, GATT teşkilâtının yanına gönderildi. Kâmuran Gürün ise Ankaraya döndü. Böylece Saraçoğlu ve Özer Brükselde, Sabahattin Teoman ve Turan. Işıkveren Cenevrede, Gürün ise Başkentte birer proje hazırladılar.

Ocak ayının soğuk günlerinde aynı heyet Komisyonla tekrar karşı karşıca oturdu. Artık teferruat üzerinde tartışılıyordu. Mesele anlaşılmış, taraflar kararlarını vermişlerdi.

Soğuk kış günlerinde çalışmaların iyiye gitmesi heyet üyelerine dört yıldır çekilen zahmetleri unutturdu. Hatta Tevfik Saraçoğlunun otomobili ile bir toplantıdan çıkan Gürün, Işıkveren ve iki üye daha, otomobilin arızalanmasından dolayı, karda uğradıkları büyük akıntıyı bile umursamaz oldular. O günkü müzakerelerin inkişafı, Türk heyeti mensuplarına okadar güç kazandırmıştı ki, bir omuzda arabayı kardan çıkarıp aldılar!

12-15 Mart 1963 tarihli müzakereler gene detaylara inilmekle geçirildi. Ancak karşı taraf gümrük birliği sonucuna varmakta gene de güçlük çıkarıyordu 23-24 Nisanda yapılan konuşmalar son hazırlıklardır. Üzerinde mutabakata varılan konuların bu müzakerelerde hukuki tualeti yapılmıştır. Metinler imzaya hazır duruma getirilmiştir.

İmtihan kapısı.

Ancak Türk Heyetini yeni sürprizler bekliyordu. Son toplantı tarihi olan 16 Mayısta herşey iyiydi. Anlaşma parafe edilmeye hazır duruma getiriliyordu. Ama beş gün sonra Türk heyeti masaya oturduğunda karşılarındaki Komisyon üyelerinin ellerindeki gazetelerde büyücek bîr haber, Türkiyede ihtilal teşebbüsünden bahsediyordu. Türk Heyeti için bundan sonraki günler imtihan kapısında bekliyen talebelerin geçirdikleri günlerden farksız oldu. Zira Komisyon durumu konseye götürecek, varılan anlaşmalar Konseyce tasdik edilecekti.

Hasan Işık
Çorbada tuz

•

25 Haziranda Konseyden haber geldi ve o gün anlaşmalar parafe edildi. Koca koca adamların birbirine sarıldığını gören belçikalılar belki birşey anlamadılar ama, türk heyetinin heyecanını, müzakerelere katılan üyeler haklı ve yerinde buldular.

İsyan

Gençlik ateşi

Bu haftanın ortasındaki Çarşamba günü, 2 Numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesinin esbabı mucibeli kararını teşkil eden 200 sayfalık kitabı okuyanlar Hakimler Heyetinin bir tek hisle dolu bulunduğunu anlamakta hiç bir güçlük çekmediler: Adaletin esasını teşkil eden şefkat, iyi niyet ve müsamahakârlık Tabii bunun büyük sebebi, bu mahkemenin huzurunda, milletin ve memleketin hayatına kast teşebbüsüne yardımcı olmak gibi fena bir suçtan yargılanmakta olanların 1940 ile 1944 yılları arasında doğmuş genç çocuklardan ardan mürekkep bulunmasıdır. Nitekim kıraçlar açıklandığında görüldü ki 1459 sanıktan 1293 tanesi beraat ettirilmek. 91 tanesi ise üç ay hapse mahkûm edilmek suretiyle - tevkiflerimin üzerinden bu kadar zaman geçmiştir- serbest bırakılmaktadır. Buna mukabil, bilerek ve isteyerek üçbuçuk sergüzeştçinin emri altına girdikleri hususunda mahkemenin vicdani kanaate erdiği 75 öğrenci 4 sene 2 ay hapis cezası almıştır.

Hakimler, verdikleri karan şöyle izah etmektedirler: "Unutulmamalıdır ki Türkiye ne bir badireler yurdu ve ne de dar görüşlü maceraperestlerin ihtiras deneylerinin icra edileceği bir laboratuardır- Asırların ihmaline uğramış bu aziz vatanı her yönden gerçek anlamda kalkındırmak vatanseverliğin ilk şartı ve Türklükle iftihar etmenin en haysiyetli vecibesidir. Bu inanç ışığı altında topluma yararlı olmak, milletimizi huzur dediğimiz iksir kaynağına götürür. Bir kere daha görülmesi arzu edilmeyen bu tip davayı Askeri Mahkeme olarak tetkik ve karara bağlarken yüce Türk Milletinin selamet ve haysiyetini hak "e gururunu korumak başlıca hedefimiz olmuştur."

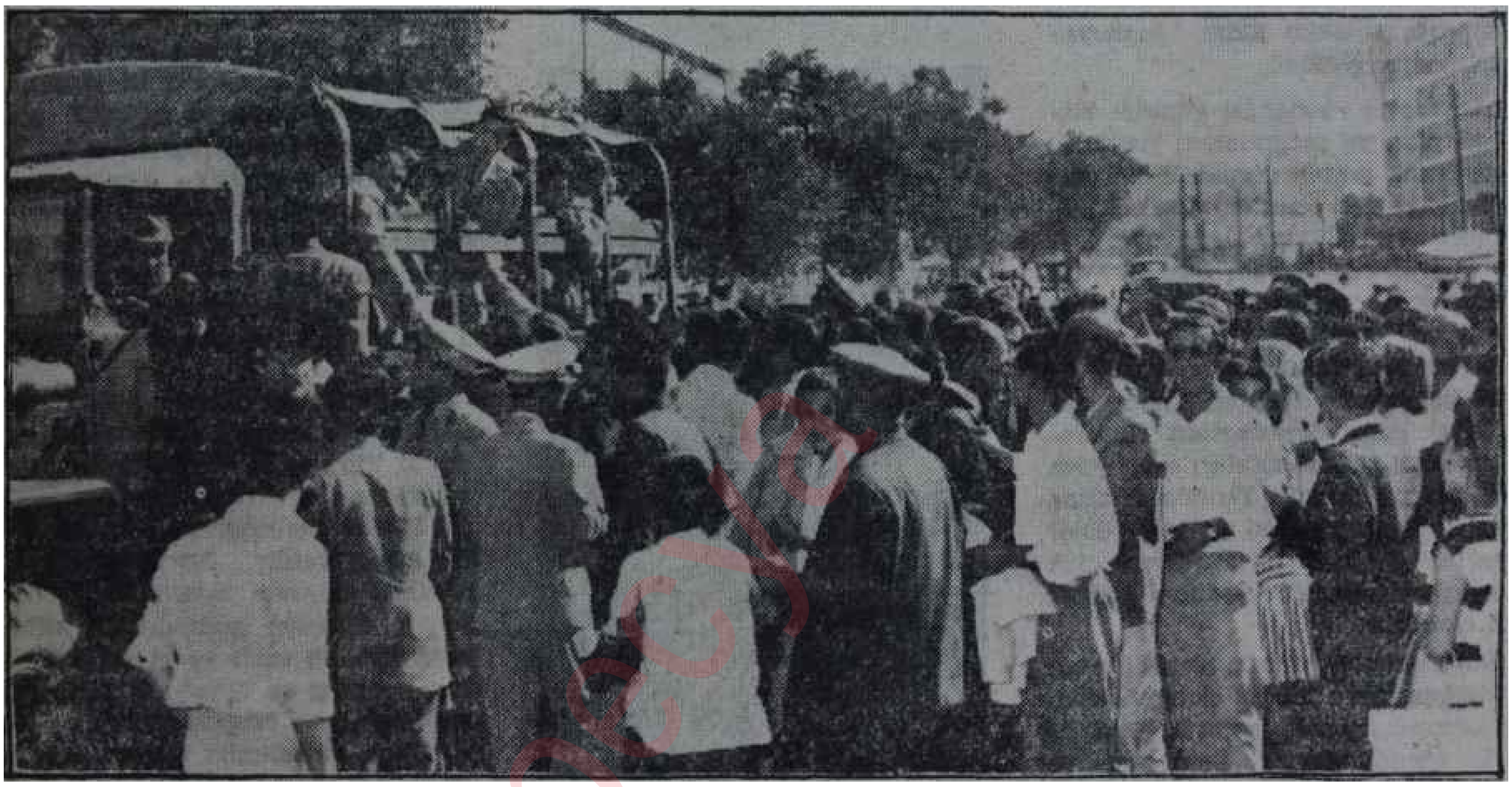
Esbab-ı mucibeli karardan anlaşılan, öğrencilerin sergüzeştçiler tarafından "Türk Silahlı Kuvvetleri duruma el koydu. Siz şehirde emniyet görevi yapacaksınız" diye aldatıldıkları ve üçbuçuk adamın hareketini onlara bir Ordu Hareketi olarak sattıklarıdır. Nitekim, bu şekilde yola çıkarılan gençlerden bir kısmı daha ilk adımda hatalarım anlamışlar ve çeşitli yerlere veya şahıslara iltica etmişlerdir. Ama hemen hepsi, bir toplum psikolojisi, hatta psikozu içinde durum konusunda maalesef gerçek bir teşhis koyamamıştır. Nitekim bu

yüzdendir ki hüküm şöyle bitmektedir:

II. sınıf sanıklarından beraati cihetine gidilenlerin başlıca beraat sebebi delil kifayetsizliği olmakla bu sanıkların askeri tecrübe, tahsil, yaş durumları ile subay çıkmalarına üç ay kadar kısa bir zaman arefesinde bilerek veya bilmeyerek ihtilalcilerin şimaline hizmet etmeleri yordunun temeli olan disiplini büyük ölçüde sarsmış ve subay olma niteliğinden yoksun bulundukları kanaatini vermiştir.

I. sınıf öğrencilerinden Radyo evi civarında geç saatlere kadar durumdan haberli veya habersiz olarak topluluk gösterenlerle Kur, Alb. Habib Alpaya saat 5.30 -6.00 sıralarında katılanlar da genel tutumları ile askeri disiplinle bağdaşamayacak şekilde hareket ettikleri kanaatini uyandırmıştır."

Çocuklarına kavuşanlar, o gün Harbiyeden gözleri yaşlı, ama sevinçli ayrıldılar. Bir korkunç macera, bir kâbus sona ermiş bulunuyordu.

Harpokulu öğrencilerinin beraat edenleri ailelerine kavuşuyorlar
Dağ dağa kavuşmaz ama...

Seçimler

Yanlışlıklar furyası

Geçen haftanın ortalarında Perşembe akşamı, saat 20 deki Haberler Bülteni içine tıkıştırılmış olan bir bildiri hemen hiç kimsenin dikkatini çekmedi, Yüksek Seçim Kurulunun bir kararıyla iligili olan bildiride 17 Kasımda yapılacak Mahalli Seçimlere katılacak olan partilerde aranan vasıflar belirtiliyor ve bu arada AP, CHP, CKMP ve YTP bu şartları haiz partiler olarak sayılıyorlardı. Tebliğin altında Recai Seçkinin imzası vardı. Spiker bildiriyi müteakip, süratle diğer haberlere geçti. Daha sonra da radyo mutad müzik yayınma başladı. Dinleyiciler bildiriyi işittikten sonra bir de CKMP nin yavrusu MP, TİP veya Büyük Sinemanın yanındaki şaşaalı tabelasına rağmen ismi var cismi yok bir parti olan Muhafazakâr Parti diye partilerin bulunduğunu akıllarının köşesinden dahi geçirmediler.

Ancak mesele ertesi günkü gazetelerde bambaşka bir yönden ele alınıp, gündeliklerde "**MP** seçimlere giremiyor" şeklinde manşetler atılınca partinin iri kıyım lideri Osman Bölükbaşı ellerini memnunlukla uğuşturdu. Gene adını gazetelere geçirtmek fırsatını bulmuştu. **MP** li bir avuç parlamento üyesi de partinin Hanımeli Sokaktaki Genel Merkezinde toplanarak meseleyi gürültülü bir şekilde müzakereye başladılar.

Görüşmelerde önce Yüksek Seçim Kurulunun bildirisi ele alındı ve hangi noktalara istinaden MP nin seçim şansından mahrum bırakılmış olduğu incelendi.

Bildirinin ilk maddesinde "17 Kasım 1963 günü yapılacak bütün seçimler için, seçimlerin başlangıç gününün 15 Eylül 1963 olduğuna, il ve ilçe seçim kurullarının bu günden başlıyarak 5 gün içinde kurulması gerektiğine, adaylığım koyacak olanlardan kanunlara göre çekilme zorunda bulunanların çekilme işlemlerini 7 gün içinde yapmaları gerektiğine karar verilmiştir" denilmekte ve seçimlere katılacak partilerde aranan şartlardan çok il ve ilçe seçim kurullarının kuruluşları tanzim edilmekteydi. Bölükbaşı ve MP li siyasilerin üzerinde durdukları asıl maddeyi bildirinin ikinci maddesi teşkil etmekteydi. Gazetelerde çeşitli tefsirlere uğrayan ikinci maddede "Seçimler bakımından 15 ilde 6 aydan beri il ve ilçe kuruluşları bulunan ve genel kurul toplantılarını yapmış olan siyasi partilerin AP, CHP, CKMP ve YTP olduğuna ve ilçe seçim kurullarına üye alınmasında bu esasın gözönünde bulundurulmasına karar verilmiştir" denilmekteydi.

Elmalar ve Armutlar

MP lilerin ilk dikkatini çeken nokta bildiride seçimlere katılma meselesinin değil, seçim kurullarına üye verme şartlarının belirtildiği oldu. tice seçim kurullarına üye verecek par-

tilerin adlan açıklandığı halde hangi siyasi partilerin mahalli seçimlere katılabileceği belirtilmemişti. Gerçi bir süre önce kabul edilen Mahalli Seçimler Kanununa göre gerek seçim kurullarına ve gerekse mahalli cinlere girebilmek için 6 aydan beri en az 15 ilde kuruluşların tamamlanmış olması ve Genel Kural toplantısının yapılmış bulunması gibi şartlar aranmaktaydı ama, gene aynı kanunun geçici üçüncü maddesi bu konu ile ilgili olarak bambaşka bir hüküm sevketmekte ve "Kanunun meriyete girmesini müteakip ya-, pılacak ilk seçimlerde partilerden kuruluşlarını 6 ay önce tamamlamış olmak şartının aranmıyacağı" kaydını koymaktaydı.

Bu kayda göre MP nin seçimlere iştirak etmemesi içip hiç bir sebep yokta Zira parti 41 ilde teşkilât kuruluşlarını tamamlamış, Genel Kurul toplantısını yapmıştı.

Meselenin biraz daha derinine inildiğinde ortaya çıkan gerçek MP liler için büyük bir sürpriz teşkil etti. Yüksek Seçim Kurulu hangi partilerin seçimlere ve seçim kurullarına katılabilme niteliğinde olduklarını tespit etmek amacıyla İçişleri Bakanlığına müracaat ederek, bakanlıktan siyasi partilerin teşkilât kuruluşlarını bildirmesi ni istemişti. Radyoda yayınlanan bildiri İçişleri Bakanlığından elde edilen bu bilgilere dayanılarak hazırlanmışı. Başta Bölükbaşı olduğu halde Genel İdare Kurulu üyeleri ikinci bir hataya meydan vermemek için Genel Merkezdeki dosyaları bir daha gözden geçirdiler, kuruluşlarını tamamlamış olan illeri tek tek inceleyen- bir liste halinde tespit ettiler. Gördüler ki elde edilen liste ile İçişleri Bakanlığının Yüksek Seçim Kuruluna verdiği bilgi arasında büyük bir fark bulunmakta ve bu fark MP aleyhine kararlar alınmasına müncer olmaktadır. MP yöneticileri düşündüler taşındılar ve ortada büyük bir yanlışlık bulunduğu sonucuna vararak birer dilekçeyle Yüksek Seçim Kuruluna ve İçişleri Bakanlığına müracaat etmeye karar verdiler. Bu arada Bölükbaşı da basına arapça, farsça deyimlerle bezenmiş kocaman kocaman beyanatlar verdi ve yanlışlığın tadını çıkardı.

Gerekli yazılar hemen o gün hazırlanarak İçişleri Bakanlığı ve Yüksek Seçim Kuruluna gönderildi. Ankaradakl bütün gazete bürolarına tek tek telefon edilerek bir gün önce Ankara Radyosunda okunan bildiriyle ilgili olarak MP nin bir açıklaması olduğu bildirildi.

Kulağa Küpe..

Siyasi agucuk!

Gümüşpala hafif bir rahatsızlık geçirdi. İnşallah kısa zamanda iyileşir, işinin başına ***döner. Acil şifa dilekleri!***

Ama, A.P. Genel Başkanının, arkadaşları tarafından yatırıldığı hastahaneye dikkat ettiniz mit

Şişli Çocuk Hastahanesi!

Allahlık bir Bakanlık

MP tün dilekçesi İçişleri Bakanlığına İntikal eder etmez bütün illere telsizle emirler gönderilerek partilerin teşkilât kuruluşlarının yeniden tespit edilmesi ve herhangi bir yanlışlığa mey dan vermemek üzere bu hususta son derece dikkatli davranılması istendi. Aslan Bakanlık daha önce Yüksek Seçim Kuruluna sunulan bilginin doğruluğundan emin olmasına emindi ama, madem ki bir itiraz bahis konusuydu o halde ikinci bir kontrolde fayda vardı. Halbuki aslında, son derece kati bir ifadeyle kaleme alınmış olan dilekçe bir şüphe uyandırmış ve teşkilâtın gevşek çalışma sistemini çok yakından bilen bazı bakanlık İdarecilerinin kafalarında bir "Acaba" istifhamının doğmasına sebep olmuştu. Nitekim yarım gün içinde illerden gelen haberler gerçekten şaşırtıcı oldu. Meselâ Samsun, Kırklareli ve Kayseriden gelen bilgiyle Yüksek Soruşturma Kuruluna bu illerle ilgili olarak verilen bilgi arasında en ufak bir benzerlik yoktu. Yozgatın bir ilçesinde kuruluşlarım tamamlıyan MP liler idareye müracaat etmişler, fakat dilekçemi yanlışlıkla CKMP nin dosyasına konmuş olduğundan müracaat valiliğe intikal ettirilememişti. Başka bir ilçede de Jandarma, MP lilerin müracatını dosyasında unutmuş, gerekli mercileri haberdar etmemişti.

Recai Seçkin

Tekzipsin tavzih

Böylece birbirini takiben elde edilen yeni bilgilerle ortaya hayli eğlenceli bir yanlışlıklar zinciri çıktı. MP kanunun öngördüğü 15 ilin de üstünde olarak kuruluşlarını çok daha önceden tamamlamış bulunuyordu. Durum Cumartesi sabahı bir rapor halinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirildi.

Mesele hemen o gün. yapılan bir toplantıyla Yüksek Seçim Kurulunda yeniden ele alındı ve kısa bir müzakereyi müteakip MP nin de seçimlere katılabilme niteliğinde olduğu sonucuna varılarak, durumun radyoda bir bildiriyle ilân edilmesine karar verildi

Ancak açıklama yapılırken tıpkı ilk bildiride olduğu gibi MP nin adından bahsedilmeyecek ve sonuç dinleyenlerin tefsirine bırakılacaktı.

Nitekim Pazar günü öğle ajansına yetiştirilen bildiride :

"1 — İlçe seçim kurullarına siyasi partilerden üye alınmasında genel olarak aranan şartlarla siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri, yani seçimlerde aday gösterebilmeleri için aranan şartlar başka başkadır.

2 — Gerekli şartları gerçekleştiremediği için ilçe seçim kurullarına üye göndermeğe yetkili bulunmayan bir partinin, aday göstererek belli bir seçime katılmasında hiç bir engel yoktur" denilerek MP nin seçimlere katılabileceği, dolayısiyle de olsa belirtijmiş oldu.

Şimdi MP lilerin üzerinde İsrarla durdukları bir ikinci hususu da ilçe seçim kurullarına katılabilme meselesi teşkil etmektedir. Durum "Ka-

M.P. Genel Merkezi
Fırtınalı bardak

ğıt üzerindeki Parti" MP'ye, kanunen bu hakkın da verilebileceğini göstermektedir.

Bundan sonra merak edilecek husus, MP nin sandıklardan nasıl bir zaferle çıkacağıdır!

Dış Yardım

Kara altın kesilince

Uzun boylu, kır saçlı, açık renk elbiseli adam bir süre dalgın kaldıktan sonra gözlerini takılı kaldığı noktadan ayırarak:

"— Bu yardımın kesilmesi tediye muvâzenemize çok ağır bir darbe indirecektir. Ancak gerekli teşebbüslere geçilmiş ve meselenin halli için A. B. D. ile temaslara başlanılmıştır" dedi.

Olay içinde bulunduğumuz haftanın ortalarında Çarşamba günü Maliye Bakanlığının ikinci katındaki geniş bakanlık makam odasında geçti.

Uzun boylu, kır saçlı adam Maliye Bakanı Ferit Melendi. Melen birkaç dakika önce ABD. temsilcileriyle birlikte Amerikanın bu yıl Türkiyeye yapacağı 35 milyon dolarlık bir anlaşmayı İmzalamış fakat törenin hemen akabinde odasına geçtiğinde bir AKİS temsilcisinin Amerikanın 200 milyon liralık akaryakıt yardımım kesmiş olması karşısında ne düşündüğünü sorması üzerine neşesi yarım kalmıştı.»

Haber basın mensupları tarafından ancak haftanın başlarında duyulmuş olmasına rağmen meselenin aslı bir yıl geriye kadar uzanmaktadır. Geçen yazın sonlarında Caltex Petrol firması Amerikan Hükümetine başvurarak ABD nin Türkiyeye her yıl 200 milyon lira değerinde benzin, tepkili motor yakıtı, gemi ve deniz dizel motor yakıtı yardımı yapmakta olduğunu ve bu akaryakıtların İtalyadan temin edildiğini belirterek firmanın Türkiye Petrolleri ile müşterek olarak İstanbulda bir petrol rafinerisi bulunduğunu hatırlatmış ve aynı miktar akaryakıtı çok daha iyi şartlarla ABD ne satabileceğini bildirmişti. İşte bu teklif Türkiyeye ABD tarafından yapılmakta olan yardımın kesilmesinin ilk alarmını teşkil etti. Zira ABD nin kanunlarına göre iktisaden geri kalmış ülkeler yardım konusunu teşkil eden maddelerin istihsaline geçtikleri an bu ülkelere yapılmakta olan dış yardım otomatikman kesilmektedir.

İşte bu gerekçeyle ABD tarafından Temmuz ayı sonlarında Türk Hükümetine bir yazı gönderilerek bir kısmının Ağustos ayı ikinci kısmının da Ekim ayı sonlarında olmak üzere, yapılmakta olan akaryakıt yardımının 3 ay içinde tamamen kesileceği bildirildi.

Buna karşılık Türk Hükümeti derhal harekete geçerek Türkiyenin dış tediye muvazenesinin böyle bir yük altına girmeğe müsait olmadığı ve Türkiyede işlenmekte olan benzinin büyük bir kısmının zaten ham madde olarak dışarıdan getirtilmesi sebepleriyle böyle bir kararın bütçeye son derece ağır bir yük tahmil edeceğini ileri sürerek ABD den yardıma devam etmesini istedi.

Bugün için ABD Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacım temin etmek üzere 6 milyon dolarlık bir ek yardım yapmayı teklif etmekte, geri kalan ihtiyacın ise Konsorsiyum tarafından karşılanmağım ileri sürmektedir.

Türk Hükümeti yetkilileri ise yardımm kesilme tarihi olan Ekim sonlarına kadar meselenin bir hal çare-

Petrol taşıyan bir tanker
Dostluk miskalle mi?

sine bağlanacağını ümid etmektedirler.

Amerikanın bu anlayışsızlığının yerdiği ilk netice umumi efkârda haklı ve derin bir infialin doğmasıdır. Tabii bunu, belirli çevreler açık ve kapalı şekilde istismara başlamışlardır bile.

Haftanın ortasında, Türkiyeyi ve türkleri iyi bilen bir amerikalı başım esefle sallayıp şöyle dedi :

"— Şu amerikalı idarecileri anlamıyorum. Dell mi bunlar? Kaş yapayım derken göz çıkarıyorlar, sonra beş paralık tasarrufun zararım çıkarmak için beşyüz milyonu harcamak zorunda kalıyorlar."

Her halde talihsiz karar, çok da talihsiz bir zamana tesadüf etmiştir.

Vergiler

Kızgın damdaki kedi

İçinde bulunduğumuz haftanın ortalarında Maliye Bakanlığı ile Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki ek finansman ihtiyacından doğan gerginlik had safhaya ulaştı. Maliye Bakanlığı yetkilileri bir süreden beri giriştikleri sert tenkidlere bu hafta da devam ederlerken plâncılar "Söz gümüş ise sükût altındır" diyerek susmayı tercih ettiler. Ancak bu sükût fırtınadan evvelki derin sessizliği andırmaktaydı.

Gerçekten Yüksek Plânlama Kurulu toplantılarında her iki taraf ta görüşlerinde İsrar etmiş, tartışmalar hayli sertleşmiştir. Plânın 1964 yılı uygulamasında bir açık bahis konusudur. Bu açık ya bir ek finansmana gidilerek kapatılacak veya yatırımlardan, yani plândan vazgeçilecektir. İkinci şık hiç bir şekilde düşünüleni i-yeceğine göre ek finansman meselesi nasıl halledilecektir? İşte Yüksek Plânlama Kurulunun haftalardan beri üzerinde durduğu ve bir türlü hal çaresine bağlayamadığı mesele budur ve müzakereler plâncılarla maliyecilerin karşılıklı söz düelloları neticesinde son derece hara "hareketlenmiştir. Gerek Maliye Bakanı Ferit Melen ve gerekse Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlu böylesine kaypak bir ortam içinde yerlerinde rahatsız rahatsız kıpırdanmakta ve meselenin ne şekilde sonuçlanacağım endişeyle beklemektedirler. Her iki teşekkülün bu durumunu iyi bilenler ise Kızılaydan geçerken Ulus Sinemasının afişlerine uzaktan bir göz atarak gevrek bir kahkaha atmakta ve:

İşte Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Maliye Bakanlığının içinde bulundukları durum" diye mırıldanmaktadırlar.

Afişte başrollerini Elizabeth Taylor ve Paul Newman'ın oynadıkları bir filmin adı olan "Kızgın Damdaki Kedi" kelimeleri yazılıdır.

El el üstünde kimin eli var?

İlk patlağını önceki haftanın sonlarında yapılan Yüksek Plânlama Kurulu toplantısında veren Maliye Bakanlığı ve Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki anlaşmazlığın kaynağım plânın 1964 yılı uygulaması için gerekli ek finansmanın miktarı teşkil etmektedir. Devlet Plânlama Teşkilâtı 1 milyar liralık bir ek finansman ihtiyaç! olduğunu ileri sürmekte maliyeciler ise plâncıların fazla karamsar olduklarını iddia ederek maksimum rakkamın ancak 600 milyon lirayı bulacağını söylemektedirler.

iki teşekkül arasındaki ihtilâfın ikinci safhasını ise bu açığın - rakkam ne olursa olsun- nasıl kapatılacağı meselesi teşkil etmektedir. Maliyeciler 600 milyon lirayı ancak bulacağını ileri sürdükleri bu açığın İktisadi Devlet Teşekkülleri yatırımlarına yapılacak yardımların kısıtlanması ve vergi reformu ile kolayca kapatılabileceğini ileri sürmektedirler. Maliye Bakanlığına göre bu açığın 300 milyon lirasını İktisadi Devlet Teşekküllerinin yapacağı yatırımlardaki bütçe İçi yardımlar teşkil etmektedir. Aslında mali portesi 1 milyar olan İktisadi Devlet Teşekkülü yatırımlarının bu 300 milyon liralık kısmı, teşekküllerin kendi iç bünyelerinde alacakları bazı tedbirlerle karşılanabilirce geriye kulan 300 milyon liralık -Bu rakkam 14 milyarlık bir bütçe içinde ehemmi-

Maliyeciler bir anlaşma imzalıyorlar

Barika-i hakikat...

yetsiz bir miktar olarak gözükmektedir- açık ta vergi sistemlerine getir rilecek olan yenilikler ve değişiklikler, vergi mükellefleri için konulacak daha sıkı kontrol sistemleriyle kapatılabilecektir.

Maliye Bakanı Ferit Melen bu **Ko**nuda ayrıca A.B.D. ile de temasa geçmiş ve yeni vergi kontrol teşekküllerinin kurulması için gerekli organizasyonu kurmak üzere Türkiyeye bir uzmanlar grupunun gönderilmesini istemiştir. Türkiyedeki sayıları 18 bini bulan tarım vergisi mükellefinden bu yıl tahsil edilen 30 milyon liralık gelirin, tarım vergisindeki muafiyet ölçülerinde yapılacak daraltmalarla 100 milyon liraya çıkarılması da Maliyenin ileri sürdüğü ek finansman tedbirleri arasındadır.

Bu arada İktisadî Devlet Teşekküllerinin de kendi yatırımlarında kutlanmak üzere İstihsal ettikleri mallara bir miktar zam yapmaları ve ihtiyaçlarını otofinansman yoluyla karşılamaları teklif edilmekte, ancak bu konuda kati bir şey söylenmiyerek bunun tasarruf yoluyla yapılması da mümkün görülmektedir.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin istihsal maddelerine bir zam bahis konusu olduğu takdirde akaryakıt maddeleri ve halen maliyet fiyatının çok altında bir fiyata satılmakta olan kömür akla ilk gelen maddeleri teşkil etmektedir. Gider Vergisinde bir değişiklik yapılması esasen ötedenberi düşünüldüğünden akaryakıt fiyatlarına önümüzdeki yıl içinde bir zam yapılması ihtimali hayli kuvvetlidir. Ayrıca Sümerbank mamullerinin fiyatlarında da bir artış yapılması düşünülmektedir.

Bu arada İthalât ve Gelir Vergilerinin de nispetleri arttırılacak, Bina ve Arazi Vergileri ve vasıtasız vergilerde sistem değişikliklerine gidilecektir. Maliye Bakanlığı yetkilileri bütün bu değişiklikler sonucunda ortada 1964 yılı uygulaması için finansman açığı diye bir şeyin mevcut olmıyacağını iddia etmektedirler.

Plâncılar ise meseleyi bambaşka bir yönden ele almakta ve maliyecileri daha başlangıç noktasında hatalı bulmaktadırlar. Zira Maliye Bakanlığının tahminleri tamamen zorlama rakkamlardan ibarettir. Eldeki mevcut vergi sistemleri ve dolayısiyle gelir kaynaklarıyla plânın 1964 yılı uygulaması maliyecilerin ifade ettikleri gibi 600 milyon değil, mali portesi 1 milyar ,lirayı bulan bir açık verecektir. Gerçi Devlet Plânlama Teşkilâtı da Maliye Bakanlığı gibi yeni vergilere gidilmesini istememektedir ama, maliyenin ileri sürdüğü reform tedbirlerini yetersiz bulmakta ve bu palyatlf tedbirlerle müspet neticeler sınabileceğim pembe bir rüya olarak vasıflandırmaktadır. Plâncılara göre bir an için açığın 600 milyon lirayı geçmeyeceği kabul edilse bile, İktisadî Devlet Teşekküllerinin kendi mamullerinde yapacakları zam piyasada genel bir fiyat artışı yaratacak, istenilen netice ancak bir yıl için muteber olacaktır. 1964 yılını takip eden yıllarda tekrar yeni zamlara ihtiyaç doğacak ve böylece içinden çıkılması güç bir fasit daireye girilmiş olunacaktır.

İkinci şık olarak, açığın 1 milyarı bulması halinde Maliye Bakanlığının ileri sürmekte olduğu vergi reformlarıyla elde edilecek gelir miktarı, açığı kapatmaktan çok uzaktır. Kâğıt üzerinde iyimser tahminlerde bulunan ve kulağa hoş gelen bir takım zorlama rakkamlardan kurtularak gerçeklere İtibar etmek plânın sıhhatli bir şedide uygulanmasında başlıca teminatı teşkil edecektir.

Ancak maliyeciler de şikâyetlerini plâncılarla hemen hemen müşterek olarak kullandıkları bir tâbirle ifade etmektedirler: "Fasit Daire".

Zira Vergi sistemlerinde yapılacak büyük çapta değişiklikler ve vasıtalı vergi zamları da Maliye Bakanlığını son derece müşkül durumda bırakacak, bu zamların her yıl tekrarlanması mecburiyeti karşısında Hazine gene bir fasit daire içine girmiş olacaktır.

Müzakerelerin son günlerinde her iki taraf da ek finansman ihtiyacının hangi yollardan karşılanması gerektiği husussundaki İddialarında ısrar

Plancılar bir arada
... müsademe-i efkârdan çıkar !

etmekle beraber bu finansmanın miktarı konusunda karşılıklı tavizler vererek -bu konuda Başbakan İsmet İnönünün uzlaştırıcı tutumunun büyük rolü olmuştur- bir anlaşmaya varma yolunda ilk adımı attılar. İnönü bu tartışmaları son derece tabii bulmakta, hatta sıhhat alâmeti saymaktadır. Onun söylediği şudur:

"— Bir memleket ilk defa olarak bu çapta bir plân ve program yapacak, onu tatbikata koyacak ve hiç bir tartışma olmayacak, bütün fikirler peşinen bir noktada birleşecek. Olmaz öyle şeyi Bu çeşit konuşmalara alışacağız".

Şimdi her iki teşekkül yetkilileri de 900 milyon liralık bir ek finansman ihtiyacının gerçekten gerekli olduğunu kabul etmekte, ancak "Acaba biraz indirme yapabilir miyim?" ard **dü**şüncesiyle bu fikirlerini açıklamaktan çekinmektedirler.

Mesele içinde bulunduğumuz haftanın sonlarında, Cumartesi gfnü yapılacak olan Bakanlar Kurulu toplantısında ele alınacak ve mutlaka bir hal çaresine bağlanacaktır.

Y.T.P.

Rüzgar gibi geçti...

Bu hafta sabun fabrikatörlerinden birisi akıllıca hareket edip YTP markalı bir sabun çıkarsa ve şöyle bir reklâm yapsa dünyanın parasını kırar, piyasaya hakim olurdu :

"En kalite köpük, YTP sabunlarında..."

Gerçekten Koalisyonun İkinci ortağının maceraları, sabun reklâmlarına konu teşkil edecek kadar tuhaf oldu. Evvelâ şöyle ortalık bir karıştı. Birbirine girildi ve köpürdükçe köpürüldü. Ağır tabiatlı Alican bile zaman zaman sinirlendi. Sonra ağır ağır köpük küçüldü. Birkaç tarafa dağıldı ve ovalanmaktan ötürü sabun biraz küçülerek gene elde kaldı.

Bir hafta evvel Perinçek - Öçten ikilisinin oynadıkları oyun bu hatta içinde biraz daha sakin ve temkinliydi. Perinçek ve öçten içeride Kalıp mücadeleye karar vermişlerdi, öyle ki, büyük gürültüler çıkacağı sanılan "Cumartesi Genel İdare Kurulumda her ikisi de hazır bulundular ve fazla gürültü çıkarmadan konuşanları dinlediler. Konuşanlar da fazla birşey söylemediler. Zira Genel İdare Kurulu gene ucu ucuna çoğunluğu temin edebilmiş, 13 kişi - artık YTP liler bu rakamın gerçek uğursuzluğuna inanmışlardır- güç belâ bir araya gelebilmişti.

Karara bağlanacak husus Genel Kongreye gidilip gidilmemesi meselesiydi. Cumartesi günü toplantı kısa sürdü. Alican taraflıları işi kısa kestiler ve böyle bir kararın Genel idare Kurulu üyelerinin hepsinin değilse bile büyük bir çoğunluğunun önünde verilmesini istediler. Dağılındı. Salı günü tekrar toplanılacaktı. Öçten ve Perinçek başlarını alıp gittiler. Ali can diğer arkadaşlarım -Mumcuoğlu, Kapanlı, Ali Dizman ve Aydın Yalçın- yanına alıp Milka pastahanesinde serinlemeye çıktı. Orada konuşulan, verilen kararın isabetli oluşuydu. Badece Aydın Yalçının aralarında bulunmasına kimsenin aklı ermedi.

Zira, Sah gecesi yapılan toplantıda Yalçın adeta ateş püskürüyordu Efendim Genel Kongreyi toplamalıydı. Yönetim Kurulu değişmeliydi. Böyle parti sevk ve idaresi olmazdı, YTP adeta CHP nin peyki, İnönünün direktifleriyle idare edilen bir teşkkül halini almıştı. YTP buraya DP oylarıyla gelmişti. Bunu muhafaza etmek için CHP ye muhakkak karşı olunmalıydı. CHP nin tam karşısında bir **YTP,** AP yi siler atardı. Zira AP deki kin ve ihtiras YTP de yoktu. Altın Devir mucidi Profesör, böylece Alicanla tam tamına karşı olduğunu belirtti Şimdi Öçten ve Perinçekin yanındaydı. Üstelik Öçten ve Perinçeki yeni bir parti kurmaktan vazgeçirmiş, YTP içinde galip gelme yollarının aranmasına ikna etmişti.

Alican söylenenlere ses çıkarmadı. Öçten ve Perinçek Yalçını desteklediler. Genel Kongreye gidilmesine karar verilmesini istediler. Kapanlı ve Ali Dizman durdu. Bunlara ihtiyaç yoktu. Partiyi kurtarmak istiyorlarsa biraz daha sükûnet ve itidalle

Sadık **Perinçek**
Karakedi...

Ekrem Alican — Rifat Öçten — Yusuf Azizoğlu
Al gülüm, ver gülüm

hareket etmek durumuna geçilmeliydi. Hem sonra bu nasıl işti ki, hem Hükümette kalacak, hem de CHP ye karşı olunacaktı?. Zira karşı taraf Hükümetten çekilme gibi bir fikir ileri sürmüş değildi ki...

YTP Genel İdare Kurulu fazlaca gürültü etmeden gazetecilerin "kader toplantısı" dediği toplantıyı bu defa da Cuma gününe attı ve bu işi o gün bir sonuca bağlamaya karar verdi... Belki o zamana kadar Azizoğlu da döner ve kendisine yapılan hücumları cevaplandırır, böylece iş demokratik bir usulle halledilirdi!

Dağılan Kurulun bir kısmı, adamlarını Öçtenin evinde topladı. İstifaların durdurulmasını ve beklenmesini tenbih etti. Diğer bir kısmı, Alicanın ağzından gerekli emirleri telefonla milletvekili ve senatörlere ilettiler. Böylece kalite sabun, yenilen köpürmeğe hazır hale getirildi. Ama kullanılan su acı su olduğundan köpüğün fazla olacağı sanılmamaktadır

Halk evleri

Ölü doğan çocuğa ilaç

Halkevlerinin maziye ait bir İsim ve bir devrin icabı olan tatlı hatıra mı. yoksa bugün hâlâ yaşama kudreti olan bir teşekkül mü olduğu yolunda bir denemeye girişilmiş bulunuyor. 27 Mayıs İhtilalinden sonra, Halkevleri Türk Kültür Ocakları adıyla yeniden kuruldular. Fakat kısa zamanda Dunları, demokratik rejimle bağdaşamayan, o zaman iktidarda bulunan Türkeşin ideal arkadaşları doldurdular. Doldurdular ama, Türkeşin fikirleri ve idealleri tatbik sahası bulmadığından Türk Kültür Ocakları bir ciddi faaliyet gösteremediler. Sonra bu ocaklar, Genel Kongrede, asıl hedefleri olan Halkevlerinin isimlerini de alarak tekrar bir hamle teşebbüsüne giriştiler.

Gerçi kısa zamanda, 110 il ve ilçede Halkevleri kurulmuştur. Ama bunlara karşı bir alâka gene yoktur. Halk evleri, sağ ve sol cereyanların serbestçe at oynattıkları toplum içinde orta yolun aklı başında mensuplarım sinesinde toplayabilecek, ilk Halkevlerinin gençliğe Atatürk Devrimlerinin mistiğini verdiği gibi bunlar da taze dimağlara ve geniş kütlelere Demokrasinin mistiğini verebilecekler midir? Halkevlerinin başına geçenler, teşkilata particilik ve politika sokmamak hususundaki ciddi niyet ve gayretlerine rağmen bunun herkes tarafından pek iyi bilinmemesini alâkasızlığın sebeplerinden biri olarak görmektedirler.

Bundan dolayı Halkevleri Genel Merkezinde siyasi parti mensuplarıyla üniversite mensuplarım ve çeşitli sahalara mensup aydınları bir araya getiren bir Danışma Kurulu kurulmuştur. Halkevlerinin çalışmalarını bu Kurul planlayacak ve çalışmaların yönünü tayin edecektir. Kurulu teşkil edenler şunlardır. Adnan Saygun. Kemal Kurdaş, Fethi Tevetoğlu, Kâzım Orbay, Prof. Muhlis Ete, İ. Galip Arcan, Ahmet Kutsi Tecer, M. Ali Demir, Cevat Dursunoğlu, Namık Kaloğlu, Halim Baki Kunter, Ali Baran Numanoğlu, Prof. Kerim Ömer Çağlar, Retik Epikman, Prof. Hikmet Birand, Vildan Aşir Savaşır, Prof. Fahir İz. Bunların bir kısmı eski Halkeviciler, bir diğer kısmı da böyle konularda gayretli şahsiyetlerdir.

Bu aşı, Halkevlerinin hayatiyeti konusunda test yerine seçecektir. Teşkilatın Genel Başkan Vekili Şevket Evliyagil şimdi "Bütün aydınlan bulundukları yerlerdeki Halkevlerinde kültür savaşma davet" etmektedir.

Bakalım, icabet nisbeti ne olacaktır.

Cezayir

Yeni Anayasa

Bundan bir süre sonra şimdi içinde yaşadığımız günlerin tarihi yazılırken, bunun en önemli bölümlerinden birini de, hiç şüphe yok, bağımsızlığa yeni kavuşan eski sömürgelerin, sömürgecilikten bağımsız devletle geçiş sırasında başlarına gelenler teşkil edecektir. Fakat bu tarihe yazılacakların, sömürgeler için eskiden beri yazılanlardan pek değişik olacağı sanılmamalıdır. Gerçekten, bugünün bütün genç devletlerinin Avrupa sömürgeciliğine karşı yaptıkları mücadelede göze çarpan bir sürü ortak nokta vardır. Önce bir milliyet bilincinin uyanması, sonra bağımsızlık mücadelesi için teşkilâtlanma, onun peşinden basan kansız, fakat çoğu zaman kanlı, yıpratıcı, uzayıp gittikçe de milliyetçi kuvvetler arasında ayrılıklar yaratıcı bir bağımsızlık savaşı bu ortak noktaların en açıkça göze çarpanlarıdır.

Ancak, eski sömürgelerin bağımsızlık mücadelelerinde bugün gözden çok kolaylıkla kaçırılan başka bir ortak çarpan daha var ki, bu da genç devletlerin sözde bağımsızlıktan asil bağımsızlığa geçinceye, yani siyasal ve ekonomik bütünlüklerini kuruncaya kadar geçirdikleri güçlüklerdir. İşte Cezayir, ondört aydır, bağımsızlık mücadelesinin bu safhasını yaşıyor. Fransızlara karşı yedi yıl süren uzun ve çok kanlı bir kurtuluş savaşını tamamladıktan sonra Cezayirliler, şimdi kendilerini siyasal birliğe ve ekonomik kalkınmaya götürecek yolu arıyorlar. Fakat Cezayirin kurtuluş tavası çok uzun sürdüğü için bir yandan bu savaş sırasında milliyetçi kuvvetler arasında beliren görüş ayrılıklarını uzlaştırmak çok zorlaştığı gibi, diğer yandan memleketin ihmale uğrayan iktisadi yapısında hızlı değişiklikler yapmak da kolay olmuyor.

Bugün Cezayiri yönetenlerin Cezayirde hem milli birliği kurmak, hem de iktisadi kalkınmayı sağlamak için an uygun gördükleri yol, hemen hemen bütün genç Afrika devletlerinin seçtiği yolun aynidir: Kuvvetli bir merkeziyetçilik esasına dayanan bir tek parti sistemi.. Bazı avrupalı yazarların İleri sürdüğü gibi, bu yolun genç devletleri mutlaka komünizme götüreceği söylenemez. Çünkü bunların herbirinin kendine mahsus bir sosyalizm anlayışı olduğu ve böylece Klâsik marksıst görüşten açıkça ayrıldıkları görülüyor. Diğer yandan, bu devletler bağımsızlıklarını büyük güçlüklerle kazandıkları ve büyük güçlüklerle kazandıkları bu bağımsızlığı her de pahasına olursa olsun korumaya kararlı oldukları için de, kökü Moskovada olan cereyanlara karşı büyük bir hassasiyet gösteriyorlar.

Araplar ve Berberiler

Bağımsızlıklarını yeni kazanan genç devletler -açıkça marksçı olduğunu söylemekten çekinmeyen birkaç liderin yönetimi altında olanlar istisna edilirse - nasıl kökü Moskovada clan cereyanlara karşı büyük bir hassasiyet gösteriyorlarsa, ayni şekilde kökü Moskovada olan bütün cereyanlar da en uzlaşmaz ve şiddetli mücadelelerini bu devletlerde veriyorlar. Nitekim geride bıraktığımız hafta sonunda Cezayirde yapılan Anayasa referandumunda menfi oy kullananların büyük çoğunluğunu aşırı sola bağlı olanlar teşkil etmektedir. Bin Belanın yeni Anayasa ile kurmak istediği tek partili otoriter idarenin karşısına dikilenlerin başında dağlık Kabiliye bölgesinde oturan Berberiler iletmektedir. Bin Bollanın en büyük siyasi rakiplerinden Ait Ahmedin kurduğu aşırı solcu Sosyalist Kuvvetler Cepnesi bu bölgede çok kuvvetlidir. Yeni Anayasanın, kendisine yaşama imkanı vermeyeceğini çok iyi bildiği için Sosyalist Kuvvetler Cephesi bu referandumu boykot etmek kararım almış ve Kabiliye halkının yüzde sekseni bu karara uymuştur. Oysa Cezayirin diğer bölgelerinde referanduma katılma oranı yüzde doksanın üzerindedir. Salda, Ticaret, Orleansville, Orez, Medea, Mostaganen ve Tiencen bölgelerinde referanduma katılan 2,5 milyon seçmenden 2 milyonu yeni Anayasaca "Evet" demiştir.

Bin Bolla
Ali alan...

Aşırı solun en çok Kabiliye belgesinde taraftar bulması ve Bin Beila idaresinin en çok bu bölgede sevilmeni esi sebepsiz değildir. Cezayir halkının büyük çoğunluğunun arap olmasına karşılık, bu bölgede yaşayan halkın büyük çoğunluğu da Berberidir. Berberiler yeni Anayasanın Cezayirde arap üstünlüğü kuracağına inanmaktadırlar. Kabiliye bölgesinde yaşayan Berberilerin Cezayirin bağımsızlığından buyana geçen ondört ay içinde Bin Bellaya karşı girişilen her harekete karıştıkları düşünülürse, bundan sonra da tek partili sistemin baş ağrısı olmaya devam edecekleri söylenebilir.

Bununla beraber, tek partili otoriter bir idare kurmaya kararlı görünen Bin Bellenin tek muhaliflerinin Berberiler olduğu sanılmamalıdır. Uzun süre fransız idaresi altında yaşavıp parlemanter rejime yakınlık kazanmış bazı yaşlı liderler de en Kestirme yoldan ve hızla ulaşmaya çalışan Bin Bella'ya muhalefetlerini giziçmemektedirler. Bunların başında da, bilindiği gibi Ferhat Abbas gelmektedir. Fransızlara karşı girişilen yedi yıllık savaşın büyük bir kısmında kurtuluş hareketinin liderliğini yapan Ferhat Abbas. bağımsızlıktan buyana da Cezayir Milli Meclisinin başkanlığını yapıyordu. Fakat yeni Anayasa açıklandıktan sonra parlemanter rejimin tarihe karışıp yerine tek 11derli ve tek partili bir otoriter rejimin geleceğini anlayınca, bu görevinden istifa etmiştir.

"Babalar ve oğullar"

Kısaca özetlemek gerekirse, yeni Anayasa, Cezayire tek partili bir Başkanlık sistemi getirmektedir. Anayasada "parti" adı kullanımamış mevcut olan tek siyasi teşekkül bağımsızlık savaşı sırasındaki isim ko-

runarak Milli Kurtuluş Cephesi diye isimlendirilmiştir. Milli Kurtuluş Cephesinin Siyasi Bürosu hem Başkan, hem de milletvekili adaylarım seçmeye yetkili tek organdır. Siyasi Büro tarafından aday gösterildikten sonra halkın seçimiyle işbaşına gelecek olan Başkan, hem devlet, hem de hükümet başkanlığı görevini yapacak, ayrıca silâhlı kuvvetler kumandanlığını da yüklenecektir. Buna bakarak genç Cezayir liderlerinin ordunun desteciне ne kadar ihtiyaç duyduklarını anlamak zor olmasa gerek. Gerçekten ordu bugün Bin Bella rejiminin on büyük desteklerinden biridir ve Bin Bella, bugüne kadar karşısına çıkan güçlükleri, ancak ordunun yardımıyla atlatabilmiştir.

Bin Bellanın Cezayire getirdiği rejimin parlemanter düzene bağlı insanlar için hiç de iç açıcı bir rejim olmadığına şüphe yok. Fakat bugün Cezayiri yöneten genç adamlar, bunun, memleketin o kadar izlediği milli birliğe ve iktisadi kalkınmaya giden en hızlı yol olduğuna inanıyorlar. Görüp geçirdikleri alışılmış düzenlere bağlı babalarla yeni yeni yolların peşinde olan oğullardan hangisinin haklı olduğunu, ancak zaman gösterecektir.

Pakistan

"Tehlikeli alâkalar"

Geride bıraktığımız hafta içinde Karaçi hava alanına inen uzun boylu amerikalı, karşılanmasındaki bütün yakınlık ve şatafata rağmen, fazla iyimser görünemiyordu. Uzun boylu amerikalının bu karamsarlığı Pakistanda kaldığı bütün süre boyunca da devam etti ve Washington'a geri döndüğü zaman gazetecilere yaptığı açıklamada kesin bir söz söylemekten kaçındığı görüldü. Evet, Pakistana gitmiş.orada Eyüp Han ve Dışişleri Bakanı Zülfikâr Ali Butto da dahil bütün ilgililerle görüşmeler yapmıştı. Fakat bü görüşmelerden alınan sonuçları basına açıklamak için vakit henüz erkendi.

Bütün amerikan diplomatları gibi aşın ihtiyatı elden bırakmayan uzun boylu adam, Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Georges Ball idi. Ball, Pakistana Başkan Kennedy'nin özel temsilcisi sıfatıyla gitmişti. Doğrusunu söylemek gerekirse Pakistanın son zamanlarda yaptığı bazı hareketler Amerikayi çok endişelendiriyorda. Zaten Hindistanla uzun bir süredir çekişip durduğu Keşmir konusu yetmiyormuş gibi, şimdi Pakistan Komünist Çinle de görüşmelere girişmiş, bir dostluk paktı imzalamak, Pekinden silâh satın almak gibi sözler etmeye başlamıştı. Bir yandan CENTO'nun, diğer yandan da SEATO'nun üyesi olan ve ötedenberi Asyada Batının er yakın dostlarından biri olarak tanınan Pakistanın bu davranışını Amerika anlamakta güçlük çekiyordu.

Oysa Pakistanlılara sorulursa, bunda anlaşılmayacak hiçbir taraf yoktu. Bir kere Amerika Keşmir konusunda Pakistanı yeteri kadar desteklemekten her zaman kaçınmış, Nehru üzerinde zaman zaman etkisiz baskılar yapmakla yetinmişti. Sonra Kızıl Cinle Hindistan arasında çıkan çarpışma şurasında ve bu Çarpışmadan sonra Hindistana silah yollamış, askeri yardım yapmıştı. Pakistan, bu silahların günün birinde Keşmir meselesi yüzünden kendisine karşı kullanılmıyacağından emin değildi. Eğer Amerika Pakistanın dostluğunu korumak ve Karaçi ile Pekin arasında bil yakınlaşmayı önlemek istiyorsa, Hindistana silah yollamaktan vazgeçmeliydi.

İşte Ball Karaçiye, Amerikayla-Pakistan arasında çıkan bu anlaşmazlığa bir hal çaresi bulmak için gitmişti Eyüp Hanla yaptığı görüşmeler sırasında Ball, Hindistana yollanan silahların Pakistana karşı kullanılmayacağı yolunda sözverdi ve eğer Pakistan Komünist Çinle yaptığı hudut ve ticaret anlaşmalarım feshederse, Başkan Kennedy tarafından durdurulan 4,3 milyonluk bir amerikan yardımının yeniden verileceğini söyledi Fakat Pakistanlılar Keşmir konusunda kesin bir söz almadan Amerikayi hiçbir tâviz vermeye yanaşmadılar ve Eyüp Han-Ball görüşmelerinden hiçbir sonuç alınamadı.

Pakistanın Keşmir meselesinden doğan endişelerinin hergün biraz ha artması üzerine ortaya çıkan bil durumun bazı tuhaflıklar yarattığına şüphe yok. Şu satırların yazıldığı sırada Komünist Çin Başbakanı Çu En Layin Karaçiyi ziyaret edeceği ve Pekinin Karaçi ile bir güvenlik paktı imzalamaya hazır olduğu söylenmektedir. Eğer bu sözler gerçekleşirse Oltada CENTO'dan ne kalacağım düşünmek zahmete değer. Büyük bir tantana ile kurulduktan hemen sonra Irakı kaybedip alanı daralan Bağdat Paktından artakalan CENTO, Pakistanın Komünist Çine yaklaşmasından sonra ortada büsbütün garip bir yaratık gibi durmaktadır.

Mao — Tse — Tung — Eyap Han

Tehlikeli alakalar.

D E N İ Z C İ L İ K

Kazalar

Boğazdaki facia

Geçtiğimiz haftanın sonunda Cumartesi sabahı, Yeniköyde, Konaktan bozma ahşap Sarıyer Adliyesinin ikinci katındaki Sarıyer Savcısı Orhan Günsava ait odada yaşlı bir adam hüngür hüngür ağlıyor ve anlaşılmaz kelimeler mırıldanıyordu. Savcının sorularına cevap verirken sinirlerine hakim olamayıp ağlayan adam, Çarşamba günü sabaha karşı Hisarda karaya vuran ve üç kişinin ölümüne sebep olan Arhangelsk adlı rus şilebinin süvarisi Aleks İnsberg idi. Üç gün. karaya çıkmamak için ısrar eden Kaptan Aleks İnsburg, Sarıyer Savcılığında, sonradan bilirkişi heyetinden öğrenildiğine göre. hadiseyi gayet açık ve dürüst olarak anlattı. ALMAN asıllı süvari Aleks İnsberg. Savcının sorularına cevap vermeden önce ayağa kalktı ve:

"— Boğazlar Başsavcısını hürmetle selamlar ve türk kanunlarına da saygılarımı bildiririm" dedi.

Sorgu sırasında. Kananın olaydan son derece müteessir olduğu görülüyordu. İfadesinden anlaşıldığına göre, otuzbeş yıldır denizde ve uzun yollarda çalışan Aleks İnsberg bugüne kadar can kaybı ile neticelenen hiç bir kasaya sebebiyet vermemişti. Bu olayı hayatının sonuna kadar unutamıyacağını söylerken, sözleri sık sık hıçkırıklarla kesiliyordu. Oldukça uzun süren ifade alınmasından sonra Aleks İnsberg ve Kılavuz Kaptan Muharrem Kamaoğlu Sarıyer Savcılığı tarafından Sarıyer Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesine sevkedildiler. Sarıyer Sulh Ceza Hakimi Necdet Güzelçam ise sanıkların ifadesini aldıktan sonra Türk Ceza Kanununun 383/2. maddesine göre hem gemi süvarisinin, hem de kılavuz kaptanın tevkiflerine karar verdi. Her iki sanık da Sultanahmet Cezaevine gönderildiler. Böylece, Türk Adliyesi, tarihte ilk defa, Türk karasularında kaza yaptığı için bir rus kaptanını tevkif etmiş oluyordu.

Olayın hikâyesi

Yaz sonur.da bütün Boğazı derin bir kedere garkeden feci hadise evvelki hafta Çarşamba sabahı cereyan etti. Arhangelks adındaki şilep Kübaya hububat unu ve balya halinde pamuk götürüyordu. İstanbul Boğazına gelinceye kadar seyir gayet normal cereyan etmişti. Arhangelks şilebi saat tam 04,00de Boğazın Karadenizdeki ağzı olan Telli tabya önünden kılavuz kaptanım almıştı. 3üyükdere önünde gerekli olan karantina muamelesi ikmal edildikten sonra, şilep, biraz sonra başına gelecek felâketten habersiz, normal bir şekilde yoluna devam etti. O sırada görüş mesafesi 1000 metre, şilebin normal sürati de saatte 8 - 8.5 mildi. Muhtelif rotalar takip ettikten sonra Arhangelks, Kandilli fenerini döner dönmez kesif bir sisin içine giriverdi. Bunun üzerine kaptan Aleks İnsberg geminin süratini kestirdi ve bir yandan da demir atma hazırlığına geçilmesi için emir verdirdi. Ancak, sise girmeden evvel farkedilen gemi ışıkları ve oulundukları yerin kablolarla döşenmiş olması Kaptanı demir atma karamdan döndürdü. Kaptan İnsberg sise rağmen rotayı değiştirmeden yola devam etti ve bir yandan da radarın çalışması için emir verdi. Bu sırada saat tam 4.55'di, Ancak, radar çalıştırıldığı andan takriben 8 dakika sonra eko verdiğinden radardan faydalanmak mümkün olmadı. Bir-iki dakika, geçmişti ki Kaptan, sahildeki ışıkları farketti ve tamyol tornistan emrini verdi. O sırada Kılavuz Kaptan da dümene iskele alabandaya dönmesi için emir vermişti- Ancak son dakikadaki gayretler gemiyi mukadder akıbetten alıkoyamadı ve saat tam 04,58' de koca Arhangelks şilebi Baltalimanı caddesinde 22 numaralı yalıya muazzam bir gürültüyle bindirdi ve tam 17 metre içeri girdi.

O sırada bütün civar ve hattâ sabaha kadar açık olan Kulüp Karten bile mışıl mışıl uyuyordu. Muazzam gürültü bütün o civarın ayağa kalkmasına sebep oldu. Geminin girdiği yalının yanındaki yalılardan ayağa kalkanlar hemen kazaya uğrayanların yardımına koştular. Önceleri, karaya bindiren şilep tanker zannedildiğinden herhangi bir infilâke sebebiyet vermemek i için ateş yaktırılmıyordu. Yıkılan yalının altından iniltiler geliyor, enkazın altından insanlar çıkıyordu. Bu arada, çıplak denilecek bir vaziyette, karyolalanyla birlikte üst kattan alt kata düşen bir karı-koca, üstlerine örtecek bir şeyler arıyorlardı.

Saat tam 8'de olaya Savcılık ve Emniyet elkoydu. Enkaz kaldırılırken

Rus kaptanı adliyede
Kapandaki

üç de ceset çıkarıldı. Bunlardan birisi yirmi yaşlarında; İlknur Kızılkaya adlı, Arnavutköy Kız Koleji mezunu bir gençkıza aitti. O gece Kolejli arkadaşlarının tertiplediği bir eğlenceden saat 3de eve dönmüş ve pembe hayallere dalarak uyumuştu. Çünkü bir müddetten beri seviştiği delikanlı ile evlenmesine her ikisinin aileleri de razı olmuştu. Şazaya uğradığı sabahın gecesinde nişanı yapılacaktı. İlknurun talihsiz nişanlısı, kaza günü akşama kadar, durmadan ağladı. Fakat muhakkak ki en talihsizi, İlknurun annesi idi. Kadıncağız daha iki ay önce kocasını kaybetmişti. Bir acı dinmeden, biricik evlâdını da beklenmedik, umulmadık bir kaza elinden alıyordu!

Kazanın diğer kurbanı ise, üç yaşında, seyimli ve şipşirin bir yavruydu. Mine Akyıldız ismindeki yavru, bütün yalıların sevgilisiydi. Üçüncü kurban, ancak 10.30da enkazın altından çıkarılabildi. Hasan Ünlü adında, 55 yaşındaki talihsiz adamın ailesi o gece Pendikte kalmıştı.

Tahkikat faslı

Enkaz altından çıkarılan cesetler Baltalimanı Hastahanesine sevke-

dilirken Savcılık da hemen tahkikata girişti. Liman Başkanlığından temin edilen ve Enver Tangör, Şevket Arca, Hikmet Akdoğandan müteşekkil bilirkişi heyeti kaza mahalline geldi. Savcı ve bilirkişi heyeti, yanlarında Rus Viskonsülü ve zabıt kâtibi ile iki polis fotoğrafçısı olduğu halde gemiye girdiler ve tahkikata başladılar. Bilirkişi heyeti geminin bütün âletlerini kontrol etti. Yapılan tetkikat bir zabıtla tesbit edildikten sonra, savcı ve bilirkişi heyeti gemiyi terkettiler. Savcılık hazırlık tahkikatının karada yapılmasına karar verdi ve Rus Konsolosluğuna, Süvari dahil olmak üzere, 9 kişinin ifadesinin sınacağım, bu şahısların Adliyede bulundurulması icab ettiğini bildirdi.

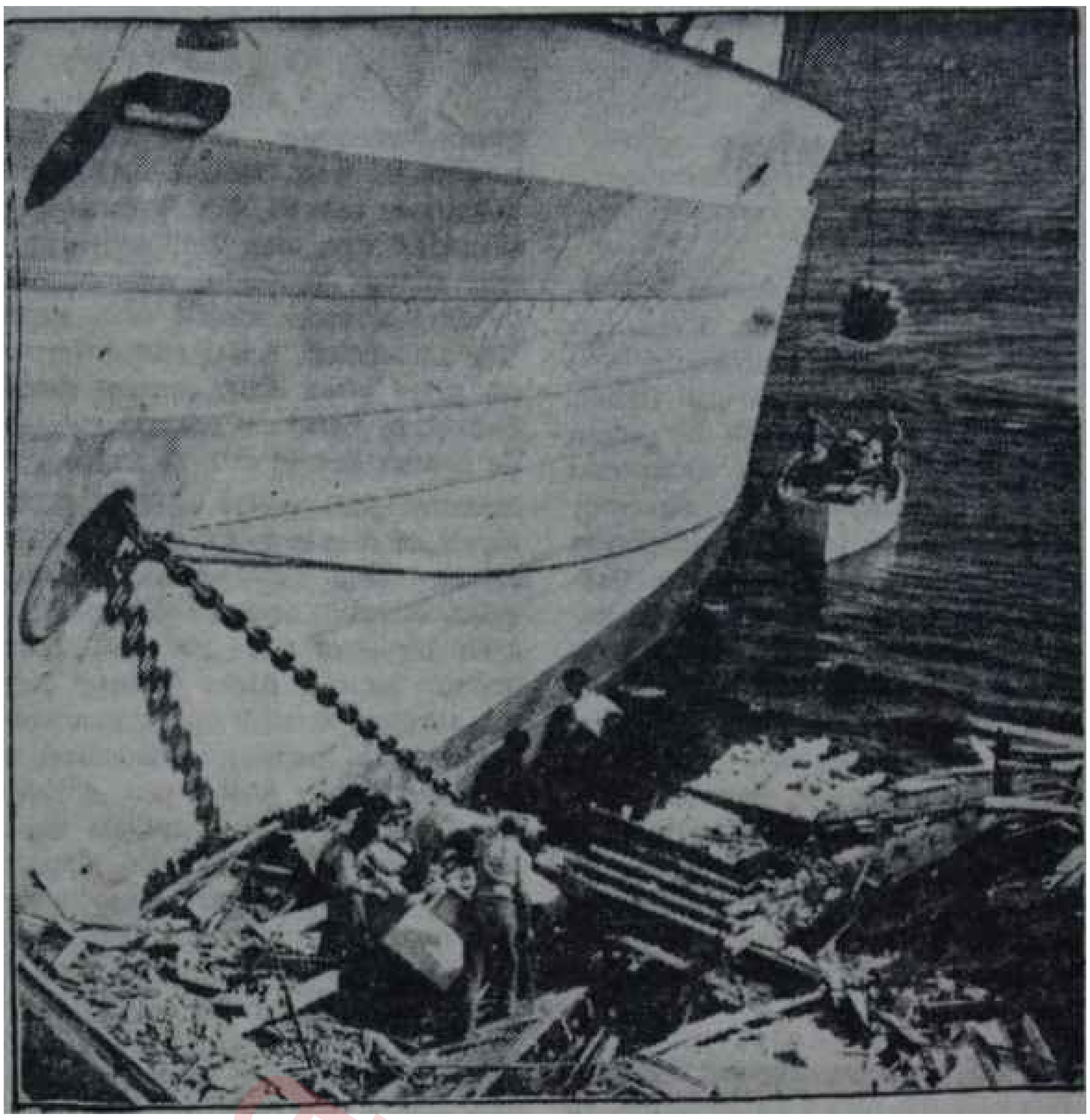
Konsolos, Sovyet kanunlarının buna müsait olmadığını ve ifadenin mümkünse gemide alınmasını istedi. Ancak saat 18'de tekrar Sarıyer Adliyesine gelen Sovyet Konsolosu, Kaptanın yarın Savcılığa gelip ifade vereceğini tebliğ etti.

Perşembe günü ne Kaptan, ne de bir mesul şahıs Savcılığa geldi piçin gelmediklerini soran Savcıya, Konsolos, Rusyanın Ankara Büyük Elçiliği vasıtasıyla Moskova ile temas ettiklerini ve netice alana kadar beklemelerini, ayrıca da kanunlara karşılıklı saygı gösterilmesini söyledi. Bu sözler üzerine Sarıyer Savcısı.

"— Siz bir Sovyet vatandaşının hakkını korumaya uğraşıyorsunuz, ben ise giden üç can ve onun teessüründe olan 27 milyonun hakkım korumaya menfurum" dedi.

Bunun üzerine Konsolos, aralarında İkinci Kaptanın da bulunduğu Üç rus gemicisini Savcılık makamına getirdi. Ayrıca, Kaptanın gelmemesine meşru bir mazeret olabilmesi için de gemi doktorunun tanzim ettiği bir rapor getirdi. Raporda Süvari Aleks İnsberg'in şok geçirdiği ve moralinin konuşamıyacak kadar bozuk olduğu belirtiliyordu. Konsolos, buna rağmen, Kaptanın ertesi gün mutlaka geleceğini söylüyordu.

Cuma günü, Sarıyer Adliyesinin Savcılık makamı kapısını gene Rus Konsolosluğu mensupları aşındırdılar. Fakat Kaptan bir türlü gelemiyordu. Savcı, Rus Konsolosluğu mensuplarına bu tutumun tahkikatın gecikmesine ve işlerin güçleşmesine sebebiyet verdiğini, Kaptanın zorla gemiden alınmasına mahal verilmemesini bildirdi. Bir yandan da Kaotanın kaçmaması ve gerekli tedbirlerin alınması için Emniyet ve Sıkı Yönetim makamlarına başvurdu. Savcının bu sert çıkışı neticesinde Konsolos, Kaptan hâriç, diğer istenilen gemicilerin hepsini getirdi. Kaptan için de elinde ikinci bir rapor bulunuyordu. Raporda hastalığın devam ettiği bildiriliyordu.

Şilebin sebep olduğu kazadan sonra vaka mahalli
Bir enkaz yığın

Gidenler ve kalanlar..

Savcının zora başvuracağını, bildirmesinden sonra, Cumartesi günü müteessir Kaptan kendiliğinden Viskonsül ve iki Konsolosluk memuru ile Adliyeye geldi ve ifadesini verdikten sonra tevkif olunup Sultanahmet Cezaevine gönderildi. Halen Sultanahmet Cezaevinin revirinde yatan Aleks İnsberg'in cezaevindeki tercümanlığını, meşhur döviz kaçakçılığı mahkûmu Ruben Asa yapmaktadır.

Çarşamba günü cereyan eden büyük kazanın Uç can kaybından başka dokuz yaralısından halen bir tanesi hastahanede yatmaktadır. Yalılarda husule gelen maddi hasar da oldukça büyüktür. İçlerinde İstanbul milletvekili Oğuz Oranın da bulunduğu zarara uğrayan vali şahinleri maddi tazminat dâvası açmak için hazırlanmaktadırlar.

Deniz hukukçularının verdiği bilgiye göre, İstanbul Boğazında Montrö Boğazlar Mukavelesinin hükümleri uygulanmaktadır. Bu mukaveleye göre, Boğazdan gelip geçen gemilerin kılavuz almaları ihtiyarlarına bırakılmıştır. Ancak bütün dünyadaki tatbikata göre kılavuz kaptanlar süvarinin müşaviri durumunda oldukları için, mesuliyet hukuken geminin kaptanı ile gemi sahibine ait olmaktadır Cezai mesuliyete gelince... Kazanın oluşunda, kılavuz kaptanın vermiş olduğu yanlış bilgiler tesbit edilebilirse Kılavuz, mesuliyeti Süvari ile paylaşmaktadır.

Halen kendi kendine kurtulmaya çalışan ve baştaki yükleri arkaya nakleden geminin kurtarılması işini de ancak türk vasıtaları yapabilecektir. Fakat kurtarma masrafı büyük bir yekûn tuttuğundan, ruslar kendi bütün imkânlarım seferber ederek kurtulmaya çalışmaktadırlar, Denizcilik Bankasının Hora kurtarma gemisi ise rus şilebinin hemen yakınında demirlemiş, çağırılacağı günü beklemektedir.

Tüli'den haberler

Bu hafta Salı akşamı, Ankara Palasın geniş bahçesi sıkış sıkış bir otobüsü andırmaktaydı. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkinin A.T.A. adıyla bilinen Atlantik Andlaşması Birliğinin IX. Genel Kurul toplantısı münasebetiyle verdiği yemek son derece başarısız, cansız ve miskin oldu. Bunun başlıca sebebi bir büyük kalabalığın bahçeyi doldurmuş olmasıydı. Kalabalığın arasında Başkentin maruf yosmalarından bazıları dahi göze çarpıyordu. Tabii bunlar davet edilmiş değillerdi. Ama öyle kimseler davet edilmişlerdi ki bunlar, kollarına yosmaları takıp arz-ı endam etmekte mahzur görmemişlerdi.

Yemek ve bilhassa içki boldu, zengindi. Orta yere bir şeref masası kurulmuştu. Diğer davetliler küçük masalara yerleşip yemeklerini yediler. Ama bir kısım kimseler gene de açıkta kaldılar ve orkestraya ayrılmış yere sığındılar.

Yemeğin sonlarına doğru milli kıyafetlerle bazı halk dansları yapıldı. Ama oynayanlar sadece erkekti. Halbuki bizim kadınlı erkekli folklor ek tilerimiz vardır. Gerçi Feridun Cemal Erkin evli değildir ama bu, bizde kadınların halk danslarına katılmadıkları gibi bir zehabı uyandırmak için bir sebep teşkil etmez.

Davetliler arasında iki Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu ve Hasan Dinçer eşleriyle birlikte, Bakanlardan Bülent Ecevit eşiyle, Bekata, Gökay, Ökten yalnız olarak, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay da sivil kıyafetiyle ve misafiri NATO Başkomutanı Orgeneral Lemnitzer ile göze çarpmaktaydılar. Yaz henüz bitmediğinden erkekler ekseriyetteydi.

Ankaranın mevsimi Ekim başında açılacağa benzemektedir.

Gölbaşı yakınında Haymana istikametine ayrılan yolda bir müddet gidilince Avcılar Gazinosu görülün Şehirden epeyce uzak olduğu için gitmek pek kolay olmamakla beraber, mehtap seyretmek üzere otomobilli

Dışişleri Bakanı Erkinin resepsiyonunda şeref masası

Herkes yedi... ve kavga çıkmadı.

birçok kimse bu yeri tercih ediyor. Geçen akşam bunlar arasında Doçent Dr. Ahmet Esendal ve eşi, dostları Dâniş Koper ve eşi ile birlikte gelen birkaç ahbapları da vardı.

Geçen hafta Perşembe gecesi Milka gene adamakıllı kalabalıktı. Bir masada tek başına oturan Kâmuran Evliyaoğlu nedense çok neşesizdi. Bereket versin biraz sonra A.P. senatörlerinden emekli General Cahit Tokgöz ve pek siyasî eşi de geldiler de, Evliyaoğlu hararetli bir sohbete daldı Çoktan beri ortalarda görülmeyen Fethi Doğançay da o gece oradaydı.

Erdoğan Ulus nişanlanmış. Bir ava kadar evleniyor. Ondan sonra da eşini alıp, işe başlamak üzere Avrupaya hareket edecek. Gelinin ismi çok değişik: "Bir içim". Dostları, "ulusun soyadı meselâ Su olsaydı, karısının isini Bir İçim Bu olacaktı" diyorlar!

Kızılaycılardan Cenevreye giden kalabalık kafile nihayet seyahatini tamamlayıp Ankaraya döndü. Yalnız, dönüşte azalan oldu. Mecdi Savman ve kafileye misafir olarak katılmış olan eşi bir müddet için daha İsviçrede kaldılar. Dönüşte toplantıda bulunmamız lâzım diye acele edip otobüs yolcularını dört gün devamlı olarak yola devam ettiren General Şükrü Ansay da İstanbula gelince, herhalde toplantıyı unutmuş olacak, orada kaldı. Bu seyahat sırasında çıkan bir çok pürüzde Melâhat Ruacan daima hak tarafını tutarak ara buldu.

Orta Doğunun Eymir gölü bu hafta da, senenin son sıcak pazarlarını da serinliyerek geçirmek istiyenleri e doluydu. Bu haftaki misafirler ara unda Merkez Bankasından Naci Ti bel, eşi, oğlu ve bir ahbapları, Dı Gazanfer Bingöl, eşi, çocukları ve ka yınvaldesi, Tıp Fakültesinin genç gözcüsü -yani göz doktoru! - Dr. Vedat Yiğitsubay, eşi ve pek sevimli kız ları da vardı. CHP. Kadınlar Kon İdare Kurulundan Muzaffer Antetoel' de arkadaşlarıyla arka taraftaki, kü çük havuzun yanında küçük almar çocuklarını seyrediyordu.

Ankara Koleji kızlar kısmı müdürü Tank Asal istifa etmiş! Zaten Düğünlerde kolej için için kaynıyor. Mütevelli heyeti bir karar almış: Bütün kolej karma oluyor. Orta kısım eski erkekler binasında, lise kısmı da şimdiki kızlar binasında okuyacakmış Bu fikre taraftar olan pek çok idareci ve veliye -hoş, velilere bir şey sorulduğu yok ya! Onlar uzaktan kendi kendilerine fikir beyan ediyorlar - karşılık tamamen aksi tezi savunup, binaları ayırmanın bütün müşkülleri hallettiğini iddia eden grup da epeyce kalabalık. Neticede karar alınmış, çocuklar bu yıl hep birlikte okuyacaklar, inşallah, arzu edildiği gibi müsbet bir rekabet hissi çocukları daha çok çalışmaya sevkeder. Birbirlerinden çekinme, kıyafetleri biraz düzene sokar...

Bu hafta Pazartesi akşamı Amerikan Barış Gönüllüleri teşkilâtından Mr. Davâd N. Weinman'ın Kavaklıdere Güven sokaktaki evinin geniş bahçesinde bir kokteyl verildi. Mr. ve Mrs. Pritchard ve Stacey çiftlerinin gelişleri münasebetiyle verilen bu kokteylde pek çok amerikalı, epeyce türk ve daha başka milletlerden dostları vardı. Devlet Plânlama Teşkilâtında çalışan hindli mütehassıs Hüseyin ve mahalli kıyafetini giymiş genç eşi, Mr. Wrinkle ve mavi, sade bir elbise giymiş eşi, Dr. Nusret Fişek ve eşi Perihan Fişek, Dr. İhsan Doğramacı ve eşi, E. Kurmay Albay Burhan Göksel ve sosyal faaliyetlere canla başla katılan eşi Emel Göksel ile pek zarif tozları, Kızılay Genel Sekreteri Adnan Öztrak davetliler arasındaydılar. Kokteyl geç vakitlere kadar devam etti.

Geçtiçimiz hafta içinde İstanbul Belediye Başkanı Emirgân korusunda büyük bir resepsiyon verdi. Davette, İstanbulda bulunan bütün kordiplomatik vardı. Şehrin ileri gelen çiftleri de bu fırsatı kaçılmamışlardı. Toplantı hakikaten güzel oldu. Basın mensupları da davetliler arasındaydılar. Falih Rıfkı Atay ve eşi, Bedii Faik ve eşi Pırlanta hanım, Necati Zincirkıran ve eşi, Anadolu Ajansı İstanbul Müdürü Selâmi Akpınar ve eşi; eski gazeteci, şimdi Bosfor Turizm Şirketi sahiplerinden Feyyaz Tokar ve eşi, İstanbul Valisi Niyazi Akı ve eşi, tüccardan İzzet Akosman ve eşi geç vakitlere kadar kaldılar.

Pulgar Konsolosluğunda bu hafta Pazartesi akşamı verilen kokteylde İstanbul Belediye Başkanı Necdet Uğur, basın mensupları ve İstanbuldaki kalburüstü yabancılar hazar bulundular.

Ankara Radyosunun muzip sesli spikeri Jülîde Gülizar kendi arzusu ile İstanbul Radyosuna nakletti. O yüzden çoktan beri sesi duyulmamaktadır.

S O S Y A L   H A Y A T

Eğitim

Okul" Çocuk - Aile

Okullar açılınca, anneler, günün birkaç saati huzura kavuşur, rahat rahat işlerini görme ve başlarını dinlendirme fırsatım bulurlar. Fakat okul devresinin açılmasıyla ailelere yeni sorumluluklar yüklenmektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi nispetinde çocukların okulda başarı şansı artmaktadır. Bilgili bir aile, okumaya az hevesli bir çocuğu başarılı kılabilir. Nice parlak çocuklar ise, aile ve okul görevlilerinin bilgisizliği yüzünden, ziyan olup gitmiştir.

Okul çocuğu, haftada en az 30-40 saat çalışır. Bu onun için çok ağır bir İştir. Bu işi sevmeden yapması ise, onu başarısızlığa götürür. Aile ve okulun ilk ödevi, çocuğa okulu sevdirmektir. Ufak tefek şeyler, çocuğa bu yolda olumlu veya olumsuz etkiler yaparlar.

Memleketimizde genel olarak çocuk, okula önlükle veya üniforma ile gider. Ekonomik bakımdan bunun faydalan çoktur. Ancak bu, çocuğun, şekilsiz ve zevksiz şekilde okula gitmesi mânasına alınmamalıdır. Aile okul masraflarından şikâyet etmemeli, çocuğa seneye de giysin diye çok uzun, çok bol bir siyah önlük, şekilsiz bir palto satın almamalıdır. Psikolojiye önem veren birçok toplumlarda, okulların açılışına tesadüf eden mevsimlerde mağazalar çok değişik okul kıyafetleriyle donanır, bütün vitrinlerini çocuk kıyafetlerine hasrederler. Mağazalar için bu, tabii, ticari bir harekettir ama, aileler bu iş için borca da girseler, çocuklarına bir okul çehizi düzmeyi kendilerine ödev bilirler,

12-13 yaşında bir çocuk, kıyafetinin küçük bir teferruatı yüzünden, meselâ ayakkabısının topukları veya elbisedeki cep yüzünden ıstırap duyabilir. Çocuklara okul giyim eşyası satın alırken, onların fikrini almak, onların zevkine göre hareket etmek ve okul hazırlığım bir bayram sevinci içinde yapmak şarttır. Çocuğa okulu sevdiren ilk şey, bir kıyafet, bir çanta, bir kalem kutusudur. Aksi de mümkündür. Çocuklar, okulda birbirlerine benzemek isterler.

Kitap ve defterlerin kaplanması işi, çok küçük çocuklara bırakılmamalıdır. Çocuklar bunu kendi başlarına iyi yapamazlar. Fakat bunu anne ve babaların da yalnız başlarına, çocuk uyurken yapmaları doğru değildir. İnsan ancak emek verdiği peyleri sever. Çocuğun, kitaplarım ve defterlerini en zevkli, değişik, güzel şekilde kaplaması, onu okumaya ısındıracaktır. Bunu çocuk ve aile beraber yapmalıdır.

Okul-Aile birlikleri

Okul, çocukların yalnızca bilgi aldıkları bir yer değildir. Çocuklar burada kişiliklerine birşeyler katarlar, hayata intibaklarını yaparlar. Anne ve baba, çocuğu okulun kapısından içeriye bırakınca herşeyin bittiğini sanmamalı ve onu, Okul-Aile birliği yoluyla izlemelidir. 40 kişiden fazla çocuk alan sınıflarda, öğretmenler. Çocukları tam mânasıile tanıyamazlar. Bu bakımdan bugün, dünyanın her yerinde aileler Okul-Aile birliklerinde çalışmaktadırlar. Ayrıca çocuk, anne ve babasının okula göstereceği ilgi ve sempati İle övünecek ve okulun sevilecek bir yer olduğu fikrini kabul edecektir.

Çocuğu derse zorla çalıştırmak, korkutmak ve ondan gücünden fazlasını istemek doğru değildir. Bunun yerine, çocuğa rahat bir çalışma köşesi hazırlamak ve ilk aydan ilk günden itibaren evde bir çalışma programı tespit etmek, ona oynama, hava alma hakkı tanıdıktan sonra, fazla yorulmadan masa başına geçme âdetini aşılamak lâzımdır. Çocuk kendi kendine çalışmasını öğrenmelidir. Anne ve babasına birşeyler sorabilir ama. ödevlerini onlara yaptırmamalıdır. Araştırma metodu ile ve araştırma bilgisi verilerek yapılan yardımlar çok faydalı, diğerleri ise zararlıdır. Buna mukabil, anne veya baba, çocukla yalandan meşgul olan kimse onun ders programlarım bilmeli ve azarlamadan, endişe göstermeden, okulda o gün hangi derslere kalktığım, ne yaptığını çocuğa yavaş yavaş, istintak memuru edası takınmadan, söyletmelidir. Böylece çocuğun müşküllerini, ilk andan izlemek ve çare aramak, onun istidatlarını keşfetmek ve geliştirmek mümkün olacaktır.

Bu arada, çocuğun sağlık durumu, görme, işitme durumu, dişleri, ruhi gelişmesi yalandan izlenmeli, kontrol edilmelidir.

Arkadaşlar ve dersler

Okul çağında, arkadaşların çocuk üzerindeki etkisi, aile etkisini aşar.

Rahat giyimli bir erkek elbisesi

Herşeyin başı ferahlık

Seçilen arkadaşın bu bakandan önemi büyüktür. Fakat çocuk, daha arkadaş seferken annenin bunu ele alması ve belli etmeden çocuğu iyi arkadaşlar seçmeye yöneltmedi lâzımdır. Başka çocukları kötülemek ve yasaklar koymak yerine, seçmesini istediğiniz arkadaşları eve davet etmek; bazı fırsatlar yaratmak çok daha iyi olur. Okulda arkadaşsız kalan çocuk okulu sevmez, aşağılık duygusuna kapılır. Bu yönden de çocuğa yardımcı olmak şarttır.

Sınıfta kalan çocuk utandırılmamalıdır. Mümkünse, çocuğun okuluna değiştirmekte büyük fayda vardır. Değilse, küçük bir akraba, veya komşu çocuğuyla aynı şubeye düşmemesine dikkat etmek lâzımdır. Çocuk ceza olarak değil, daha iyi yetişmek, dersleri kavramak için sınıfta kaldığına inanmalı, aşağılık duygusuna da kapılmamalıdır: Ona yeni gayeler aşılamanın, ona güvendiğinizi belli etmenin en iyi zamanıdır.

Öğretmenle işbirliği

Sınıf öğretmenleriyle de işbirliği şarttır. Kalabalık, sınıflarda öğretmenler ödevlerini tam olarak yapamazlar, ailenin yardımına ihtiyaçları vardır. Öğretmenleî ders yılı başında çocukları tanıyamazlar. Bir ay bekler mek, bundan sonra öğretmenle tanışmak ve çocuk hakkında konuşmak lâzımdır Ama bu ilk karşılaşma büyük bir dostluk ve sempati havası içinde olmalı, Aile - Öğretmen arasında çatışma hiçbir zaman meydâna gelmemelidir. Aile ve Öğretmen birbirinin rakibi değil, tamamlayıcıdır.

Ama bütün bunlardan da önemlisi, okul meselelerini daima güleryüzle karşılamaktır. Çocuk mütemadiyen azar işitir. cezalandırılır, korkutulur, imtihan endişesiyle tehdit edilirse, okulu sevemez. Oraya zorla gider ve öğrenim zevkini, heyecanı bir takım duyguların etkisi altında kaybeder. Çocuğun başarılarını takdir etmek, güçlüklerine güleryüzle yardımcı olmak ve ona severek, isteyerek çalışmayı öğretmek, onu bu konuda sinirli yapmamak şarttır.

Moda

Erkek giyiminde değişiklik

Son üç yıl içinde erkek kıyafetleri çok büyük bir değişiklik gösteriliş ve bugün genel hat tamamile yenileşBüştlr. Yeni hatta hâkim olan moda, ingiliz modasıdır. Erkek modası, bilindiği gibi, çok ağır değişir, fakat yeni elbise yapan bir erkeğin bu modayı bilmesi şarttır. Çünkü bu moda ağır olsa da değişmekte ve birkaç yıl içinde göze çirkin görünmektedir.

Bugünkü erkek hattı vücuda çok yakın, inceltici bir hattır. Omuzlar artık beslenmemekte, tabii bırakılmaktadır. Ceket ağırlık veren telâlardan da tamamen kurtulmuştur. 3u yeni görünüş daha çok eski, klâsik kumaşlara rağbet etmektedir. Kollar dardır. Ceket beli, çok hafif surette göstermekte, bitimine doğru da vücuttan, ekseriya cepler hizasına kadar ıtzanan yan dikiş yırtmaçlar ile uzaklaşmaktadır. Kalçaya iyice oturan pantalon diz hizasından sonra dümdüz kesilmiştir. Kruvaze ceketlerine meydana çıkmıştır. Favori renkler siyah ile deve tüyü rengidir.

Abiye erkek paltosu kısa ve vücuda çok yakın redingot tipi bir klâsik pardesüdür. Giyime meraklı erkekler bu pardesüyü gece için kostümleri ile ayni kumaştan yaptırabileceklerdir. Fakat gündüz, rahatça giyilen pardesü empermeabl biçimi pardesüdür. Erkek için çok önemli bir kıyafet de, empermeabldir. Bu yıl empermeabllor siyah veya açık renklidir, birkaç yıldır moda olan şanjanlılar yoktur. Soğuk iklimler için erkek empermeaöllleri örgü astarla çevrilmiştir. Kürkle ve kürk taklidi -kumaşla astarlanmış empermeabller de mevcuttur.

Spor gömleklerin özellikleri

Spor gömlekler ekseriya düğmeli yakalara sahiptir. Diğerlerinin yaka uçları bir hayli uzamıştır. Açık renkli gömleklerin beyaz yaka ile kullanılması modası bu yıl daha da rağbettedir ve bu moda gündengüne yerleşmektedir. Gömlekte en moda renk, "whlsky" rengidir. Gömleklerde en büyük yenilik, gençler için düşünülmüştür. Pardesü kumaşından yapılmış spor gömlekler, gençleri ayrıca ceket giymekten kurtarmakta ve durmaktadır. Meselâ kareli bir yünlüden yapılmış bir gömlek - ceket doğrudan doğruya ayni kumaştan yapılmış pardesü altına giyilebilmektedir.

Kravatlar çok dardır. Altın sarısı ve vâdi yeşili denilen yeşil renk kravat çok revaçtadır. Ceket astarına eş sûra kravatlar da çoktur. Sveterler bu yıl çok göze çarpıcı değildir. Desen ve renk bakımından sade olup, çok yumuşak ve iyi cips yünlerden tercih edilmektedir.

Şapkalar, ekseriya pardesü kumaşından, dikişli olarak yapılmıştır. Katlanarak cebe giren, her şekle sokulabilen şapkalar da tutunmuştur. Fötr şapkalar çok yumuşak olup, empermeablllze edilmişti r. Şapka artık süs diye değil, işe yarasın diye kullanılmaktadır.

Erkek ayakkabılarının burunları karedir. Topukları daha kalıncadır. Siyah ve koyu akaju rengi ayakkabılar çok kullanılmaktadır.

TİYATRO

Ankara

Yeni mevsim hazırlıkları

Yaz sıcaklarının henüz hızını alamadığı Eylül ortalarında, Başkent sahnelerine yeni mevsim hazırlıklarının ilk telâşı hakimdir. Çalışmalar ilerledikçe bu telâş artacak, günden güne, saatten saate artacak Ve perdeler açılmadan sona ermiyecektir.

Başkent sahneleri, İstanbul turnesinden henüz dönmemiş olan özel Meydan Sahnesi bir yana bir kılırsa, hep Devlet Tiyatrosunun yönettiği sahnelerdir. Bunlardaki hazırlık, genel müdürlüğün düzenlediği yıllık çalışma programına göre ayarlanmıştır. Bu mevsim başı, galiba ilk defa olarak, genel müdürlük, Opera bölümünde olsun, Tiyatro bölümünde olsun, mevsim içinde oynanacak oyunlardan çoğunu seçmiş, adlarını da ilân etmiştir. Ayrıca her iki Dölümde ilk tur eserler belli olmuş ve bunların provalarına başlanılmıştır. Şimdi beş sahnede yedi koldan yürütülen geniş bir faaliyetin ilk sonuçlarını almak için yüzlerce sanatçı ve teknisyen, yeni yaratışlarını en lyi şekilde gerçekleştirmenin çabası içindedirîer.

Opera bölümünde

Opera bölümü mevsimi Puccini'nin "La Boheme" operacıyla açacaktır. Bu opera her ne kadar eski repertavarın tekrarı mahiyetinde ise de, yeni bir reji — Ertugrul İlgin — ve yeni dekorlarla sahneye konulacaktır. Opera bölümünde ilk yeni oyun, çok defa olduğu gibi, gene ancak ikinci turda sahneye konulabilecek ve TchaikowSki'nin "Eugene Onegin" i yurdumuzda ilk defa temsil ve icra; edilebektir.

Bundan sonra Opera bölümünün repertuvarında Nevit Kodallının yeni bestelediği "Gılgameş" operası vardır. Livresini Orhan Asenanın —aynı ad altında yazdığı, Devlet Tiyatrosunun da aynı sahnede evvelce oynamış olduğu oyundan çıkardığı— bu opera, Kodallının "Van Gogh" dan sonra ikinci, Operamızın da sahnesine çıkan üçüncü yerli operadır.

Opera bölümünün yeni mevsim için de oynamıya karar verdiği diğer eserler şunlardır:

Charles Gounod'dan "Romeo ve Jutyette", "Faust"; B. B. Pergolest'den "La Serva Padrona"; Jenaçek'den "Jenuffa"; Donizetti'den "Don Pasquale"; G. Verdiden "La Forza del Destino".

Bale bölümünde

Bale bölümü bu mevsimin ilk yeni eserimi, Tchaikowski'nin 3 perdelik "Uyuyan Güzel" i ile vermeğe hazırlanmaktadır. Bu balenin sahneye koyma işini, türk balesinin kurulup gelişmesinde büyük hizmet ve emeği geçmiş olan, Dame Ninette de Valois üzerine alınıştır. İlk çalışmalar biraz ilerledikten sonra, Londra Kraliyet Balesinden emekliye ayrılmış bulunan ünlü ingiliz bale uzmanı ve koregrafı Ankaraya gelecek ve bale topluluğumuzun ilk defa gerçekleştireceği bu uzun ve Önemli eser) sahneye koyacaktır.

Bale bölümünün bu yıl çıkaracağı bir başka yeni eser de A. Bellisin "Satranç"" ıdır. Arada, geçen mevsim çıkarılmış olan, G. Bizet'nin 1 perdelik "Gençler Balosu" da tekrarlanacaktır.

Cüneyt Gökçer
Kollar sıvanıyor

Tiyatro bölümünde

Tiyatro bölümü de bu mevsim oynayacağı oyunların birçoğunu ilân etmiştir. Bu programda, şu veya bu sebeple, her zaman değişiklik yapılabilirse de repertuvara alınmış olan klâsik eserler üzerinde büyük bir değişiklik olmıyacağı sanılmaktadır.

Edebi Heyetçe kabul edilen oyunlar arasında bu yıl klâsikler ve klâsikleşmis yazarlar, gerçekten önemli bir yer tutmaktadır. En başta, bizde şimdiye kadar hiç oynanmamış olan, Arlstophanes'in "Lysistrata" komedisi geliyor. Bu antik komedide, oyuna adını veren kadın kahraman, hem fizik bakımından. hem oyun kudreti bakımından, olağanüstü bir sanatçıya ihtiyaç göstermekle beraber Devlet Tiyatrosunun böyle bir sanatçı bulmakta güçlük çekmiyeceği sanılmaktadır.

Aristophanes'ten sonra, "Fırtına" ve "Venedik Taciri" ile Shakespeâre gelmektedir. 1964 yılı büyükingiliz şairinin 400. doğum yıldönümüne rastladığı için, bütün dünya sahneleri tu yıldönümünü kutlamıya ve ölümsüz oyuhlafıhı yeniden sahneye koymıya hazırlanıyorlar. Devlet Tiyatrosunun da bu anma törenlerine büyük ustanın iki oyunuyla katılması sevinilecek bir olaydır.

Shakespeare'i "Rüya Oyunu" ile ünlü isveç yazarı Strindberg; "Size öyle Geliyorsa Öyledir" ve "Ağzı Çiçekli Adanı" la eşsiz italyan yazarı Luigi Pirandello; "Sevilmiyenler" iyle, Ankarada ilk defa oynanacak ünlü ispanyol yazarı J. Benavente takibetmektedirler.

Çağdaş yazarlar arasında, şimdilik, üç telif oyunun adı yer almaktadır: Turgut Özakmanın "Paramparça" sı, Orhan Asenanın "Tohum ve Toprak" ı Güngör Dilmenin "Canlı Maymun Lokantası". Tercüme oyunlar arasında da şunlar vardır: İsviçreli yazar F. Dürrenmatt'ın atom konusunda yazdığı "Fizikçiler", ingiliz yazarı H. Pinter'den "Yaş Günü", brezilyalı ünlü yazar Pedro Bloch'tan "Düşman Çiçek Göndermez", fransızca yazan ingiliz avant-garde yazan Samuel Beckett'den "Mutlu Günler" v.s. Görülüyor ki Edebi Heyet hemen her milletten bellibaşlı bir şöhretin eserini repertuvara almıya itina etmiş, ama nedense, oransız yazarlarım ihmal etmiştir.

İlk turda neler var?

Devlet Tiyatrosunun ilk tur oyunları da belli olmuş ve 1 Eylülden itibaren bunların provalarına başlanılmıştır.

Büyük Tiyatroda sahneye konulacak ilk oyun Luigi Pirandello'nun "Size Öyle Geliyorsa Öyledir" adlı, sahnelerimizde en çok oynanmış, oyunudur. Devlet Tiyatrosu da aynı oyunu daha önce oynamıştı.

Yeni temsilin bellibaşlı özelliklerinden biti, bu güzel oyunun Ahmet Muhip Dıranasın yeni çevirisinden oynanması, bir de, ilk temsilinde, Cüneyt Gökçer tarafından oynanmış olan Mösyö Ponza rolünün, bu sefer, Semih Sergen, Muazzez Kurdoğlu tarafından oynanmış olan Dina rolünün de Çiğdem Önat tarafından oynanmasıdır.

"Size Öyle Geliyorsa Öyledir" i, gene, Mahir Canova sahneye koymakta, dekor ve kostümlerini ise, bu sefer, Refik Eren çizmektedir. Billibaşlı rollerde, gene, Melek Ökte (Madam Flora), Mahir Canova (Lamberto), Nermin Sarova (Madam Amalia), Süreyya Taşer (Madam Sirelli) vazife almışlardır. Diğer roller ise yeni sanatçılar tarafından hazırlanmaktadır: Günsel Gündüz (Madam Ponza), Suat Taşer (Mösyö Agazzi), Oğuz Bora (Mösyö Sirelli), Atilla Eldem (Vali), Coşkun Kara (Komiser) vs.

Küçük Tiyatroda

Küçük Tiyatro, geleneğine sadık kalarak, mevsimi gene yerli bir oyunla açmaktadır: Turgut Özakmanın "Paramparça" adlı yeni oyunu. Muazzez Kurdoğlunun sahneye koyduğu eseriri dekor ve. kostümlerini Seza Altındağ çizmektedir. Sayısı dördü goçmiyen kişilerini de şu sanatçılar canlandıracaklardır: Kerim Afşar (Süha), Gülşen Alnıaçık (Jale), Meral Gözenior (Yelda), Gülgün Kutlu (Ayşım).

Hatırlanacağı gibi Turgut Özakman, bundan önce, aynı sahnede oynanmış olan "Pembe Evin Kaderi", "Güneşte On Kişi" ve iki mevsim önce Üçüncü Tiyatroda sahneye konulmuş olan "Ocak" adlı oyunlarıyla geniş ilgi toplamış, yeni kuşağın başarılı oyun yazarları arasında yer almıştır.

Oda Tiyatrosunda

Oda Tiyatrosu mevsimi, yurdumuzda ilk defa olarak, bir Brezilya oyunu ile açmaktadır. Hasan Tarık Levendoğlunun italyancasından dilimize çevirdiği oyunun adı "Düşman Çiçek Göndermez" dir ve Ünlü yazar Pedro Bloch'un eseridir.

Yurdumuzda ilk defa bir oyunu sahneye çıkarılmakla beraber Pedro Bloch'un yirmiye yakın piyesi vardır ve birçoğu Amerika ve Avrupa sahnelerinde oynanmıştır. En tanınmış oyunlarından biri olan "Eurydike'nin Elleri" bugüne kadar —bütün dünyada— 15

Nevit Kodallı
Akıllı yardımcı

bin defa oynanmıştır. "Düşman Çiçek Göndermez" ve "Madam Xepa" adlı oyunları Brezilyada temsil rekorlarım kırmıştır.

1914 de doğmuş, çocukluğunu Rioda geçirmiş olan Pedro Bloch hem mükemmel bir piyanist, hem tanınmış bir gazeteci, hem başarılı bir boğaz, burun, kulak mütehassısı doktor, nem de ünlü bir tiyatro yazarıdır. Brezilya Akdemisinin tiyatro yarışmasında birinci ödülünü kazanmış, Tiyatro Eleştirmecileri Derneği tarafından yılın en başarılı piyes yazarı seçilmiştir.

İki kişilik bir oyun olan "Düşman Çiçek Göndermez"i Nuri Altınok sahneye koymakta, dekor ve kostümlerini Turgut Zaim çizmekte, Macide Tanır (Silvia) ile Ümran Uzman (Geraldo) da kahramanlarını canlandırmaktadırlar.

S İ N E M A

Festivaller

XXIV. Venedik

Uluslararası Film Yapımcıları Dernekleri Federasyonunun A sınıfı festivallerinin en önemlisi ye yıl içinde yapılanların sonuncusu olan Venedik Festivali de, geride bıraktığımız haftanın sonlarındaki Cumartesi gecesi yapılan armağan dağıtımı töreninden sonra bitti ve böylece x963 yılına ait büyük festivaller mevsimi de kapanmış oldu.

"U.F.Y.D.F."nun A sınıfı olarak kabul ettiği festivallerin sayısı dörttür. Bunlar sırasıyla Cannes, Benin, Moskova -Moskova festivali Karlovy Vary ile her yıl sıra değiştirmekte, festival bir yıl Karlovy Vary'de bir yıl da Moskovada düzenlenmektedir- ve Venedik'tir. Dış görünüşünde "U.F.Y. D.F.'nun amacı son derece masumdur, bu çeşit festivaller düzenleyerek, film sanatım güçlendirmek ve yepyeni nitelikler kazandırmak istemektedir. Gerçekte ise bu, film yapımcılarıyla film satıcı ve alıcılarının ortaklaşa kurdukları bir panayırın başka bir şey değildir ve festival adı altında yapımcılar, alıcı ve satıcılarla çok daha kolay karşıkarşıya gelmektedirler. Yine uluslararası ünlü kişilerden kurulmuş Jüriler, yapımcıların reklâm olsun diye beraberlerinde getirdikleri sinema oyuncuları, ilgiyi basın yoluyla üzerlerine çekmek için düzenlenen skandaller ve "yıldızcık oyunları" da bu işin hem mostrasını, hem de göz kamaştıran cilasını teşkil etmektedir. Beri yandan, festivale katılan bir film gösterilir gösterilmez arkasından hemen bir toplantı düzenlenmekte ve yapımcı, satıcı ve alıcılarla karşıkarşıya gelmekte, sıcağı sıcağına alışveriş başlamaktadır.

1963 yılı XXIV. Venedik Film Festivali - hem katılan filmler ve hem de jürisi bakımından - büyük önem taşıyordu. Öbür yıllara ve öbür festivallere karşılık, her iki yönden de güçlü bir festival görünümündeydi. Jüri üyeleri arasında Arturo Lanocita, Serğe Guerassimov, Lewis Jacobs, Hidemikon, Claude Mauriac, Guido Aristareo ve Plerre Gadda-Conti'nin yer aldığı "Mostra Internazionale d'Arte Cinemâtogrâflca"ya dünya sinemasının eski, yeni ve orta kuşak rejisörlerinin en kalbürüstüleri, en başarılı filmleriyle katılmışlardı Löuis Maile, Jacques Baratier, Alaln Resnais, Robert, Enrico, Joseph Losey, John Schleslnger, Tony Richardson. Martin Mit Renato Castellani, Francesco Rosi, Akira Kurusawa, Juan Antonio Bardem ve Luis Berlanga bu rejisörler arasındaydılar.

Yarış başladı

Yarışmaya katılan" rejisörlerin hemen hepsi, dünya ölçüsünde bir üne ve değere varmış kişilerdi. Yine İçlerinde bu çeşit uluslararası lira festivallerine katılmış ve armağan kazanmamış olanı, hemen hemen yok gibiydi. Bu yüzden XXIV. Venedik Festivali, daha başlangıcında yılın en çekişmeli festivali niteliğini kazanıyordu. Herşeye bir kulp takmakla ünlü italyan basını da yarışmayı "Devler Yarışması" diye adlandırınca, dünya sinemaseverlerinin gözleri - ister istemez - Venedik Festivaline çevrildi ve tansiyon yükseli verdi.

Genel kanaat, yarışın üç büyükler arasında -Kurusawa, Resnais ve Losey- sürdürüleceği ve büyük bir ihtimalle "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima" ve "L'Annee Derniere A Marienbad - Geçen Yıl Morienbad'da"nın başarılı rejisörü Alain Resnais'nin yine bir birincilik koparacağı üzerineydi Gerivp kalanlardan Hollywood sinemasının güvenilir gençlerinden Martin Ritt. fransız Yeni Dalgacılarının şahsiyet sahibi rejisörlerinden Louis Maile ile Jacques Baratier, geçen yılın Berlin Festivali galibi ingiliz John Schlesinger, yumuşak ve pembe gerçekçi İtalyan Renato Castellanl, ispanyol sinemasını hâlâ iki kişi olarak temsil eden Bardem ııe Berlanga ve nihayet "Salvatore Guiılanio"nun gerçekten büyük ustası Francesco Rosi'nin yarışta "birşeyler" yapabileceğine pek ihtimal veren olmamıştı.

Tabii evdeki hesap - bermûtad - yine çarşıya uymadı ve üç büyükleri birincilik şansı tanıyanların karşılaştıkları sürpriz, ellerini böğürlerinde bıraktı. Cumartesi gecesi büyük jüri kararım açıkladı ve hesapta olmayan - fakat her zaman hesapta olan - Francesco Rosi'nin "Le mani sulla citta - Şehrin üzerindeki Eller"i festivalin birinci armağanı olan "Altın Arslan" armağanını, yine hesapta olmayan ve adı geçmeyen ikinci bir adamın - Tony Richardson'ın - filmi "Tom Jones"daki rolüyle oyuncusu Albert Finney en başarılı erkek oyuncu, bu defa hesapta olan Alain Resnais'nin "Murtel ou le temps D'utt Retour-Muriel, Ya da bir Dönüşün vakti"ndeki rolüyle, oyuncusu Delphine Seyrig, en başarılı kadın oyuncu armağanım kazandılar.

Festival filmleri

Yerli Dalganın umudu Louis Maile, yarışmaya "Le feu follet - Deli Ateş"iyle katılmıştı. Filmin konusu Drieu La Rochelle'in bir romanından alınmıştı ve başrollerinde Louis Matle'In Uç demirbaş oyuncusu Maurice Ronet ile Jeari Moreau ve Lena Skorla oynuyorlardı. "Le feu follet - Dell

Delphine Seyrig: Resnais'nin son filminde
En başarılı kadın oyuncu

Tom Courtney: Schlesinger'in "Yalancı Billy" sinde

Boşa giden gayret!

Ateş", aşkı doğru dürüst yaşayıp tanıyamamış otuz yaşlarında bir erkeğin, Alain Leroy'un hayatından kırksekiz saatlik bir kesit vermekteydi. Alain (M. Ronet), bir otel odasında Lydia (L. Skerla) ile sabahı ediyordu. Kızın bütün çırpınışı, tükenmenin eşiğine gelmiş genç adamı kurtarmak İçindi ama, Alain'in onu dinlediği yoktu. Sonra kızın verdiği parayla bir klinikte tedavi görüyor, iyileştiğinde New-York'taki karısının yanına dönecekken bu defa eski arkadaşlarını bulmaya gidiyordu. Aradıklarından arkadaşı Duborg (B. Noel) evli ve düzenli bir hayat sürmektedir. Jeanne (J. Moreau) ise ona ancak beyaz zehir verebiliyor. Alain içmeye başlıyor. Fakat dostlarının evindeki gürültülü eğlence bittiği zaman, Alain. herşeyin anlamsız olduğuna inanıyor, bir tabanca buluyor ve kendini öldürüyor.

tik uzun metrajlı filmini - "Ascenseur pour l'gchafaud - İdam Asansörünü yirmibeş yaşında iken çeviren Louis Maile, ayni yıl (1957) Deline armağanım kazanmış ve bir yıl sonra ayni oyuncularla - Maurice Ronet ve Jeanne Moreau - çevirdiği "Les Amants-Aşıklar" da 1958 Venedik Festivalinin jüri özel armağanı ile değerlendirilmişti. Yazar Raymond Queneau'nun bir romanından aktardığı "Zazie dans le metro" ve ardından çevirdiği Brigitte Bardot ve Marcello Mastroianni'li "Vie privee-Gizli Hayat", Malle'in kişiliğini bütünleyen filmlerdir. Son filmi "Deli Ateş" ise, Malle'i kişiliğinin en uç noktasına çıkarmada, oyuncu üçlüsü -Ronet, Skerla ve Moreau - ile kurduğu denge, hikâyeyi derinlemesine işlemede Malle'e gerçek bir destek oluyordu. Hayatı ile bağlarım koparmaya hazır, yitik bir genç adamın kırksekiz saatlik serüvenini bir kesit olarak aupinceleyen Malle'in başarısı -şu son yıllarda gittikçe gücü eksilen Yeni Dalga akımı için- bir çeşit yüz akı sınavıydı ve Maile, işinin üstesinden rahatlıkla gelmesini bilmişti.

"Zoom"cular ve Baratier

Uzun bir süre kısa metrajlı filmlerde iş pişiren Jacques Baratier de Louis Maile gibi Yeni Dalga akımının adı önde gelen rejisörleri arasındadır. İlk uzun metrajlı ve konutu filmi "Goha", bir Tunus masalını daha değişik ve daha yenici bir açıdan ele alıyor, baş oyuncusu Ömer Şerifi uluslararası bir düzeye getiriyordu. Film, Cannes, Karlovy Vary ve Melbourn festivallerinde de ilgiyi çekmekte gecikmedi. 1962 yılı ürünü olan "La Poupse - Kukla'sı ise, Baratier için bir dönüm noktası oldu.

Son filmi "Dragses au poivre - Biberli Haplar", yeni bir akımın, Yeni Dalga grubu içinde kendini yenilemek İsteyen bir topluluğun amaçlarına uygun bir örnektir. Bu yeni akım, sinemayı insanların- gerçeklerine daha çok yaklaştırmak isteyen ve kendilerine "Zoom"cular adını verenlerin ortaya attıkları bir akımdır. "Zoom" cular Paris şehrinin içinde kameralarıyla dört bir yana koşturuyorlar ve herşeyi, hayatta yaşandığı gibi filme almaya çalışıyorlar. "Dragge au poivre-Biberli Haplar" bu tutuma uygun. Hikâye kopuk kopuk ve birbirine eklenmez gibi görünen olaylar zincirlemesi içinde geçmektedir: Tenis maçı, alman turistleri, bir kadının telefon konuşması, bir lejyon askeri, v.b... Baratier, filmini bir görüntüler, bir olaylar dizisi halinde seyircilerin gözü önüne sermektedir. Yaşanan hayat budur, gerçeklerimle bunlardır.

"Biberli Haplardın bir başka özelliği de, belge filmi niteliğine çok yaklaşan Baratier'in çalışmasında fransız sinemasının bir çok ünlü oyuncusunun küçük küçük roller almış olmasıdır. Bunlar arasında Jean-Paul Belmondo, Claude Brasseur, (Prançoise Brion, Sophie Daumier, Anna Karina, François derler, Valerie Lagrange, Simone Signoret, Alexandra Stewatrt, Monica Vitti, George wilson, Merine Vlady ve rejisör Roger Vadim de vardır.

Üç Büyüklerin büyüğü

Baştan kazanacağı kabul edilen Main Resnais'nin filmi "Muriel, ou le temps dun retour - Muriel, Ya da Bir Dönüşün Vakti" ünlü ve dedikodulu "....Marienbad"dan sonra ?1giyle beklenmekteydi. Resnais, ikinci filminde denediği ve oyunculuğuna güvendiği Delphine Seyrig'i bu yeni filminde yine başrolde oynatmaktaydı. Resnais, 1922 doğumludur, I.D.H.EC. de okumuştur,, sinemaya girişi kısa metrajlı belge filmleriyle olmuştur ve ilki "Van Gogh", kısa metrajlı belge filmleri arasında o yılın Oscar armağanını kazanmıştır. Arkası arkasına çevirdiği öbür filmleri de,. katıldığı bütün yarışmalarda birincilikler alarak - "Guernica" 1952 yılı Punta de! Esta Festivali, "Les Statues meurent aulssi" 1954 Jean Vigo, "Toute la Mempire du Monde" Sinema Teknik üstünlük Kurulu (1955), "Nuit et Brouillard" 1956 Jean Vigo, Fransız Sineması Büyük Armağanı ve Karlovy Vary festivali- Alain Resnais'nin adım sinema sanatı çevrelerinde büyük bir rahatlıkla kabullendirmiştir. Üzerinde çok konuşulan "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima" ve Marienbad"da Resnais, alışılmışın çok dışına çıkarak sinemaya yeni deyişler ve yeni birleşimler getiriyordu. "Hiroshima...." nin , anlatımı ve ortaya koyduğu problemi -probleme bakıve çözüm yolu arayışta- çizgi Jifl

bir ustalık göze çarpmaktaydı. Resnais, İkinci filmi "Marlenbad" için senaryocu olarak edebiyatın Yeni Dalgacısı Alain - Robbe Grillet'yi seçmişti. "Marienbad", değişik gibi görünen, fakat aslında birleşik yanları olan iki sanatçıyı, sinema ile edebiyatın Yeni Dalgasını birleştirmişti. Ne var ki sonuç, Resnais için başarılı, lakat Orillet için başarısız oldu.

"Muriel, Ya da Bir Dönüşün Vaktl"nde Resnais, senaryocu ve konuşma yazarı olarak bu defa Jean Cayrol'u denemektedir. Hikâyeye göre, filmin kadın kahramanı Helene (Delphine Seyrig) hayatının blteviyeleştlğlhl hissedince, kırk yaşına yaxlaşmanm verdiği tedirginlik içinde, onaltı yaş sıralarında delice sevdiği erkeği - evlenecekken savaş yüzünden evlenemedlğl - Alphonae (Jean-Plerre Kerten)'u görmek ister. Oturup adama bir mektup yazar. Alphojıse zayıf, güçsüz bir adamdır. Sevildiği halde, durmadan başkalarının hoşuna gitmek peşindedir. Üstelik yalancıdır da. İdare etmeye bayılır. Bütün meslekleri denemiş, fakat meslek olarak kendi hakkında en iyi fikir vereni kabullenmiştir. Helene'in çağrısına karşı koyamaz. Ama Helene'e giderken beraberinde yirmi yaşındaki genç bir artist olan metresi Françoise (Nita Klein) ile gider.

Hğlene onları evinde misafir eder. Dul oluşu ve möble satışı ile uğraşması Helene'i Smoke (Claude Sainval) adında ve bina yıkma işleri yapan bir adamın dostu yapmıştır. H6lene'in yanında ayrıca Cezayirden yeni dönmüş olan ve orada işkence ile eziyet çekmiş Muriel adlı bir kızın anısı ile yaşıyan üvey oğlu Bemani (J.-B. Thlerree) da vardır. Kişilerin hiç biri ne İstediklerini tam bir kesinlikle bilmemektedirler. Sona doğru, Alphonse, kendisini ayrılmakla tehdit eden Françoise dan bütün bağlarını koparır ve geçmiş günlerin unutulmaz sevgilisi Helene'in yanına yerleşir.

Hikâye, Alphonse ile Hâlene geçmiş günlerin bağlan ile yaşadıkları yeyeni günlerin beklenmedik bir anda ortaya çıkan çatışmaları ve çevrelerindeki İnsanların ya birleştirmedeki, ya da ayırmadaki çabalan üzerine kurulmuştur. Geçmiş ile şimdiki zaman bağlarını, Resnais, ilk filmi "Hiroşima"da da incelemiş, aradaki duygusal bağlantıyı elle tutulur bir oranda vermişti İşleniş ve kuruluş bakımından "Muriel, Ya da Bir Dönüsün Vakti", "Hiroşima'ya çok benzemektedir.

Yeni Kuşak ile Orta Kuşak

festivalde Fransa, Louis Maile ve Alain Resnals'nin dışında yeni bir sinemacı, Robert Enrico ve filmi "La Belle Vie- Güzel Hayatla da şanı denemekteydi Yeni sinemacı kuşağının en genç temsilcisi- olan Robert Enrico, Maile ve Resnais gibi belge filmciliğinin deneme çarkından geçerek uzun metrajlı ve konulu filme gelmişti. Otuzikl yaşındaydı ve "La Riviere du Hibou" adlı kısa metrajlı filml 1962 Cannes Festivalinde Altın Palmiyeyi kazanmıştı.

Senaryosunu da Robert Enrico' nun yazdığı "La Belle Vie - GÜZEL Hayat", askerliğini bitirip Cezayirden dönen genç bir adamın (Frederic de Pasquale) birdenbire günlük yaşayışın hızı içinde başdöndürücü şaşkınlığını hikâye etmektedir. Frederic bir 14 Temmuz gecesi Parise gelir. Bir baloda eskiden beri sevdiği Sylvie (Josee Steiner) ile karşılaşır ve onunla evlenir. Frederic'in gerçek mesleği fotoğrafçılıktır. Ama normal sivil hayata uymakta güçlük çeker. Bir zaman sonra da şansı döner ve iş bulur. Artik hayatına bir çekidüzen verebilecektirç Öyle de yapar... Kansıyla bir apartman katına taşınırlar. Bir çocuktan olur. Herşey mutlu, bir düzen içinde giderken, günlerden birgün Frederic'i askere çağırırlar. Düzen ve mutluluk da böylece yıkılıverir.

"Ulu Deniz"

Umutsuz rejisörün oyuncular

Rejisör Enrico'nun başarısı, bu biraz da kuru hikâyeyi bütün gücünü kullanarak renklendirmesinden ileri geliyordu. Enrico için, eski aşklar da, evlenmeler de birer "süs" ten öte unsurlar değillerdi. Onun üzerinde durduğu, Frederic'in askerlik dönüşü normal hayata olan uygunsuzluğuydu. Savaş ve askerlik Frederic'i değiştirmiş, eski, bilinen hayatı ile olan neyi var neyi yoksa hepsini koparıp atmıştı. Gerçi, bu tür işleniş, William Wyler1n "The Best Years of Our Lives - Hayatımızın En Güzel Yıllarınadaki savaş ve askerlikten dönen kahramanlarının normal hayata uygunsuzluklarım işleyişine çok benziyordu ama, Enrico, etkinin dışında filmine gerçek kişiliğinin damgasını vurarıştu.

İngiltere, doğrusu istenilirse, Fransa ile birlikte festivalin en göz dolduran ve en umutlu ülkesiydi. Amerikan asıllı Joseph Losey'in son filmi "The Servant - Uşak", ingiliz sinemasına yenibaştan bir çekidüzen verme hareketinln öncülerinden Tony Richardson'ın "Tom Jones" ve 1962 Berlin Festivalinde gözleri üzerine toplayan "A Kind of Loving- Aşkın Bir Çeşidi"nin rejisörü John Schlesingerin "Billy Liar- Yalancı Billy"si XXIV. Venedik Festivalinde İngiltereyi temsil ediyorlardı.

Joseph Losey'in filmi "The Servant - Uşak", yazar Robin Maugham'ın bir romanından alınmış ve sinemaya da tiyatro yazan Harold Pinter tarafından uygulanmıştır. Hikâye, günümüzde ve Londranın çok kibar bir kesimi olan Chelsea'da geçmektedir. Genç, yakışıklı ve zengin Tony (James Fox) kendine yeni bir ev satın alır. Bu kibar kesimin geleneklerine uygun olarak da yanına bir uşak gereklidir. İlân verir, ve böylece Hugo (Dirk Bogarde) yeni eve uşak olarak girer Başlangıçta Tony'nin nişanlısı Susan (Wendy Craig) Hugo'dan kuşkulanıp, sezinlediği muhtemel bir takım tehlikeleri önlem ve çalışırsa da üstesinden gelemez. Giderek, evin bakımıyla tek başına uğraşamadığını söyleyen Hugo, Tony'yi yardımcı olarak kızkardeşi Vera'yı (Sarah Miles) almaya ikna eder. Zera genç, güzel ve üstelik ahlâk-dışı bir kadındır. Tony'yi çarçabuk kendine âşık ederek metresi olur. Fakat bir süre sonra, Tony, genç kadını evde

bu defa Hugo ile yatarken yakalar. Gerçekte Hugo ile Vera kardeş değil, nişanlıdırlar. Tony, durumu öğrenince her ikisini de evinden kovar. Durum çok kısa zamanda değişir ve Tony'den ayrılan Susan Hugo'nun, Hugo'dan ayrılan Vera da Tony'nin metresi olurlar. Bir başka büyük değişiklik de rollerdedir. Evin efendisi Hugo, uşak Tony'dir. Tony, gittikçe büyüyen fiziksel ve moral bir çöküntüde yaşamasını sürdürür. Tabii, ona da yaşamak denirse...

Schlesinger ve ötekiler

1948 ile 1954 yıllan HolIywood'unun ilgi çekici rejisörlerinden biri olan Joseph Losey, gerçekçi tutumu yüzünden, giderek, başı derde girmiş, Amerikan Aleyhtarı Çalışmalan Araştırma Komisyonunca sigaya çekilmiş ye 1955' yılında ise anavatanım terkederek İngiltereye göçmüştü. O gün bugün ingiliz sinemasının ustaları arasında yer almış, birbiri ardına çevirdiği filmlerle yerini de sağlamlaştırmıştır. Sinemada biçime olduğu kadar öze de önem veren bir rejisör olarak tanınan Losey, son filmi "The Servant - Uşak"da iki kat insanım karşılaştırarak aradaki değişimi ve çekişmeyi başarıyla veriyordu. Kişiliksiz Tony ile güçlü, fakat kötü bir kişiliğe sahip Hugo önce suyun altında bir çekişmeye giriyorlar, sonra savaşı açıktan açığa götürüyorlardı.

"Billy Liar - Yalancı Billy", rejisör John Schlesinger'in uluslararası i istiva! pazarına "A Kind of Loving - Aşkın Bir Çeşıdi"nden sonra çıkan filmiydi. Konu Keith Waterhouse ile Willis Hall'un roman ve tiyatro oyunundan alınmıştı. Filmin kahramanı Billy Fisher (Tom Courtney) küçük bir kasabada küçük bir memurdur. Sürekli olarak hayal görür. Kendine, yaşadığı dünyanın dışında uydurma, sahte bîr dünya kurmuştur. Birinci dünyadan çok ikinci dünyasında yaşamaktadır. Kimi zaman Kendini cesur bir ihtilâlci sanmakta, ezilen yığınları kurtarmaktadır. Kimi zaman da hayali bir cumhurbaşkanı, yine Kübalı bir başka çeşitten ihtilâlci, oazan da ideal bir aile çocuğu olur. Tabii bu yüzden çevresinden ve en çok da patronlarından çekmediği kalmaz. Duygusal yönden de Billy Fisher pasif bir gençtir. Sayısız gençkızla nişanlanıp ayrılır. Kızların içinde yalnız biri, Liz (Julle Christie), onu bu salmalıklarından çekip kurtarmak için çırpınırcasına çalışır. Bütün istediği, bu küçük ve içine kapanık kasabadan Billy'yi Londraya götürmektir. Lize göre Billy, büyük şehirde büyük işler başaracak yaratılışta bir kişidir. Birlikte kaçmaya karar verirler. Verirler ya, kahraman Billy'nin kahramanlığı ancak istasyona kadar sürer. Direnir, korkar ve Liz'in gidişi karşısında her zamankinden daha yalnız, tek başına kasabaya odasına döner.

John Schlesinger, "Aşkın Bir Çeşidinde mümkün olduğu kadar gerçeklere yaklaşma ve yansıtma çabası gösteriyordu. İkinci filminde ise, ilk bakışta gerçek dışına, fanteziye Kaymış gibi görünür. Aslında da konu, James Thurber'un ünlü hikâyesi The Secret Life of walter Mitty - Waiter Mitty'nin Esrarlı Hayatı"na çok yaklaşıktır. Thurber'in kahramanı da Yalancı Billy gibi yaşadığı dünyanın dışında kendince bir dünya kurmuştur. Pısırıklığı, işe yaramazlığı ve korkaklığının kendi kurduğu dünyada yeri yoktur. Mitty yeni dünyasında her zaman cesurdur, kahramandır. Rejisör John Schlesinger, "Aşkın Bir Çeşidi" ile kendine çizdiği doğru yolunda yine emin adımlarla ilerliyor. Gerçekle hayalin karşılaşması, gerçeğin yoksulluğu karşısında hayalin üstün gelmesi ve Billy'nin herşeye rağmen gerçeği değil de hayal dünyasını seçerek Londraya gitmekten kaçması, yani büyük yenilgi, Schlesinger'in elinde bütün acılığıyla ortaya dökülmektedir.

Albert Finney: T. Richardson'ın "Tom Jones" unda

En başarılı erkek oyuncu

Yeni Bir "Robin Hood"

Ünlü İngiliz romancısı Henry Fleldingin adını klâsikleştiren romanı "Tom Jones" ve çocukların sevgilisi Sherwood ormanı hayduty Robin Hood mukallidi Tom Jones olarak bu defa da adına güvenilir bir rejisör olan Tony Richardson'ın elinde beyaz perdeye aktarılmıştır. Yazarı Henry Fieldin sayılmazsa, "Tom Jonee"da Richardson'dan başka İki güvenilir ad daha vardı: Senaryo yazarı John Osborne - İngiliz kızgın kujak tiyatro yazan - ve iyi oyuncu Albert Finney. Fakat üçlünün ortaya soyduğu "Tom Jones", yarı Robin Hood, ayrı "Yuvarlak masa şövalyesi", yan Don Kişot ve yan da Catanova bozmasıydı. Yakışıklı ve kurnaz Tom Jones (Albert Finney; yirtnl yaşında ve kabına sığmaz bir genç;lr ve tek kusuru, güzel kadınlara karşı "hayır diyememesidir. Bu yüzden de başına gelmedik kalmaz, başka erkeklerle çatışır, dertten derde koşar ve memleketinden de kovulur. Arada haydutların karşısına çıkar. Tabii bu arada güzel kadınlar ve gözüpek Tom Jones'un öbür erkeklerle olan çeşitli düelloları, kavgaları unutulmuş değildir. Sonunda herşey tatlıya bağlacın; Tom Jones uslanır ve film de böylece biter.

"Tom Jones", ne Tony Richardson'dan ve ne de John Osborne gibi soylu bir sanatçıdan beklenen bir senaryo ve filmin İşlenişinde önemsenen tek yanı şimdilerde pek moda olan spectacle'a yaşlanmak ve yararlanmaktır. Ama "Tom Jones"-dakl spectacle ne Wyler'in ne George Stevens'in ve hatta ne de Anthony Mann ile Robert Aldrich'in spectaclelna benzemektedir.

Bütün uluslararası film festivallerine giren, fakat her seferinde de eli boş dönen ve bu boş dönüşü gelenekleştiren Hollywood, XXIV. Venedik Festivaline gençlerden Martin Ritt'in çağdaş Western'i "Hud Bannon-Vahşi Bannon" ile katılmıştı. Larry McMurty'nin "Horseman, Pas By" adlı romanından sinemaya aktarılan "Hud Bannon", uzun bir süre sinemadan uzak kalmış iki oyuncuyu, Mervyn Douglas ile Patricia Neal'i de beraberinde getiriyordu. Konu son derece basit ye düz bir çizgi üzerinde götürülmekteydi. Teksasta büyük bir çiftlik sabibinin (M. Douglas) oğlu olan Ted Bannon (Paul Newman) iriyarı, vahşi huylu ve çapkın bir genç adamdır. Düzensizliği yüzünden babasının ölümüne sebep olur. Kendisini çok sevdikleri halde, sevgilisi Alma (P. Neal) ve küçük kardeşi John (Brandon be Wilde) Ted'i terkederek yalnızlığı ile başbaşa bırakırlar.

Martin Ritt, yeni filminde Stwvens ya da benzerlerinin işlediği çeşitten Tek sasın ülke olarak kuruluşu yerine insanlarını ele almakta ve değişik bir açıdan bakmak istemektedir. Beylik Üçken yerine bu defa bir dörtgen kurululur: Baba, oğul, Kardeş ve sevgiliden kurulu bu dörtgenin yalnız iki ayağı, baba ile oğul ayağı sağlam temellere oturtulmuştur. Ritt'in filminde, ancak sonlara doğru babanın ölümüyle açıkta kalan öbür ayaklar, dengeyi sağlamak amacıyla işe karışmaktadırlar.

Geriye Kalanlar

Adı Yeni Gerçekçiler arasında geçmekle beraber daha çok bir pembe gerçekçi olarak tanınan Renato Castellanl, festivale İtalya namına "Mare Mato-Ulu Deniz" filmiyle katılmıştı. Senaryosunu Castellani, Benvenuti ve Bemardi'nin ortaklaşa yazdıkları "Mare Mato" da başrolleri Jean-Paul Belmondo, Gina Lollobriglda, Thomas Millan ve Odoardo Spadaro oynuyorlardı. Hikâyeye göre, eski deniz kurdu Paren - ti. İhtiyarlığına karşılık, yine de oğullarına hükmetmektedir. Sonra araya bir fransız girer. Gururlu ve kurnaz bir adamdır. Hiç birşeyden de korkusu yoktur. Cenovada bir pansiyon işletmekte olan ve üç-beş kuruş borç için denizcilere yapmadığını bırakmayan Marguerite. fransızın karşısında âdeta süt dökmüş kediye döner. Onun metresi olur. Fakat fransız için Marguerite, herhangi bir kadından farksızdır. Nitekim günün birinde kadını bırakır, başını aldığı gibi çekip gider.

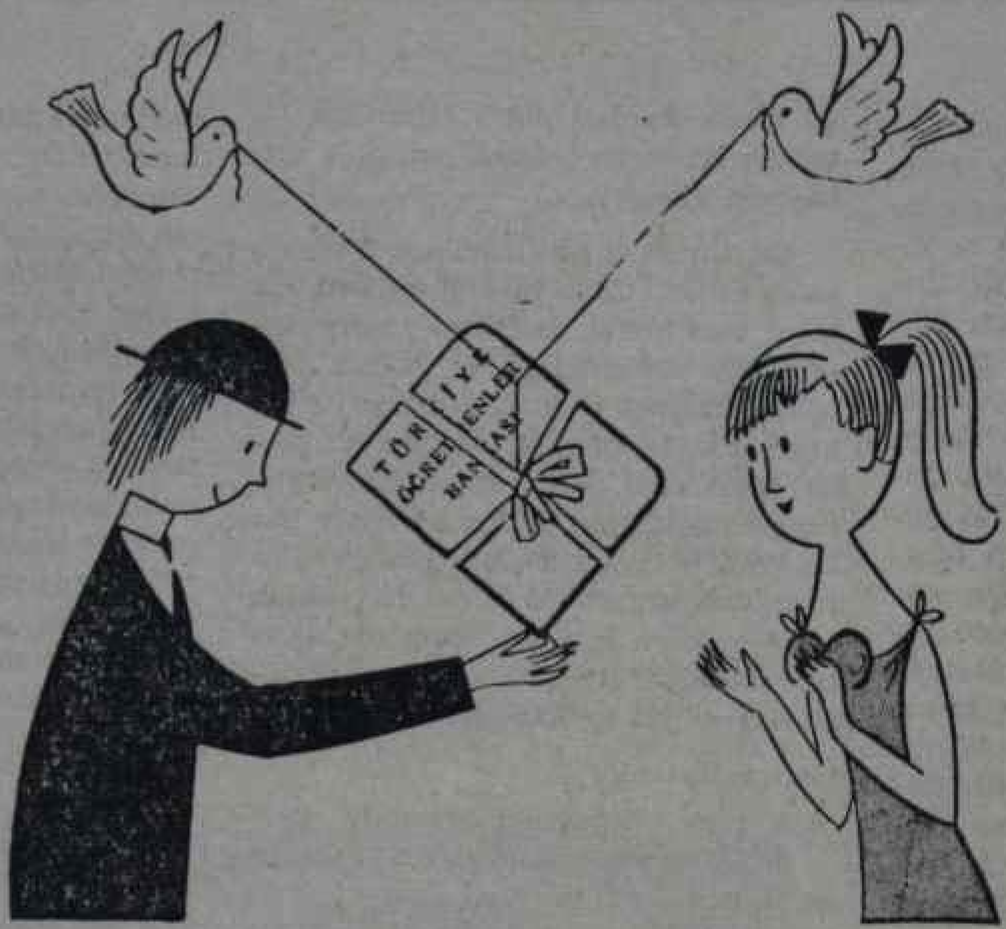
Castellani için "Ulu Deniz" eski gün lerinin filmlerine kıyasla güçsüz ve zayıftır.

İtalyan yeni kuşak rejisörlerinin en iyisi Francesco Rosi'nin, başrolünde Rod Steiger'in oynadığı "Le mani suila aitta - Şehrin üzerindeki Eller" le festivalde öyle büyük bir ilgi çekeceği önlenmiyordu. Fakat büyük armağanı kazanıvermesi, jürinin dışında herkes için gerçek bir sürpriz oldu. "Şehrin üzerindekl Eller", Nottola (R. Steiger) adlı kızgın, keçi gibi inatçı, fakat çalışmaktan yılmayan gözükara bir adamın hikâyesidir. Nottola kendi adına ya da başka adamları kullanarak şehri baştanbaşa yeniden yapar. Her türlü İnşaat onun kontrolü ve tekeli altındadır. Gitgide bir inşaat imparatorluğu kurar ve şehri avuçları içine alır. Fakat günün birinde şantiyesi yanındaki, bir ahşap ev çöker ve Nottola adı kirleniverir. Bun dan sonrasında yine tekelini ve imparatorluğunu devam ettirebilecek midir?

Usta Rosi. bu toplumsal problemi filminde "Salvatore Guilliano" daki gibi tarafsız değildir. Bütün çıplaklığı ve kara yüzüyle inşaat imparatoru Nottolayı "teşhir" etmektedir. Yaşadığımız çağda bu tür insanların amaçlarina ulaşabilmek için neler yaptıklarını, nelere güç yetirdiklerini gözler önü ne sermektedir. Rod Steiger, Nottola' da festival filmleri içinde en başardı erkek oyuncu olarak göz doldurmaktadır. Ama yazık ki, uydurma bir Robin Hoood'a, Albert Finneye armağanı kap tıracaktır.

Geriye kalanlardan Akim Kurusavva'nın "Gökyüzü ve Cehennem Arasında" si ayrılmaz oyuncu Toshiro Mifune ile bir ayakkabı endüstricisinin karıştığı kirli işleri ve bencilliği, rusların "Gösteri" si -rejisörü I. Talankin - Çekoslovak yazan Jeroslav Hasekin hayatından alınma bir kesiti anlatmaktadır. Juan Antonio Bardem'in "Bir Kadın Geçti" si ise turnede hastalanan bir fransız dansözün (Corinne Marchard) Kastilyadaki bir küçük kasabada başından geçenlerin hikâyesidir. Elli yaşlarındaki bir doktor (Antonio Cassas) tarafından tedavi edilen fransız kadını, kasabanın fransızca öğretmeni olan juan'a (Jean-Pierre Cassel) yakın ilgi duyar, fakat küçük bir gönül eğlenmesinden sonra iyileşerek, gezginci trupuna katılıp kasabadan gider. Geride, kendisine tutkun iki adamı, doktorla öğretmeni yapayalnız bırakmış, geçip gitmiştir.

"Bir Bisikletlinin Ölümü" ve "Büyük Yol" un Bardem'ini bu tatsız ve gereksiz hikâyenin Bardeml ile karıştırmamak herhalde Bardem için de hayırlı olacaktır. Birlikte ülkelerini temsil ettikleri Berlanga'nın da "Cellât" ında beylik deyimle katiyen "iş yok" tur.

Türk Öğretmeninin eseri olan

Türkiye öğretmenler Bankası

YAŞADIKÇA HER YIL GELİR

İstikbal ve saadetinizin garantisidir.

TAHSİL BOYUNCA AYLIK GELİR
LÜKS APARTMAN DAİRELERİ

ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ ile

Türkiye Öğretmenler Bankası

İkramiye isabet ihtimali en fazla olan Bankadır.

Siz de orada bir hesap açtırınız.

Vadeli her 50, vadesiz her 100 lira için ayrı bir
kur'a numarası verilir

AKIS — 485

size huzur verecektir
Ziraat Bankasındaki tasarruflarınız
T.C.
ZİRAAT BANKASI
TASARRUF CÜZDANI
100
T. C. ZİRAAT BANKASI